

Hür Dava Partisi'nin (HÜDA PAR) Kadın Politikalarının İncelenmesi

Muhittin Işık

Öz: Bu çalışma, 2012'den beri Türk siyasal hayatında varlık gösteren, İslâm ve Kürt kimliğini benimseyen bir muhalefet partisi konumundaki Hür Dava Partisi'nin kadına bakışını ele almayı amaçlamıştır. Literatürde kadınların siyasal alanda temsili üzerine akademik çalışmalar bulunmakla birlikte on üç yıllık siyasi geçmişi söz konusu olan Hür Dava Partisi'nin kadın politikalarını irdeleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bundan dolayı, bu çalışma literatürdeki bu eksikliği önemli ölçüde giderme iddiasını taşımıştır. Bu doğrultuda, Hür Dava Partisi'nin kurumsal belgeleri (parti tüzüğü, programı, seçim bildirgeleri) ve partili yetkililerin açıklamaları üzerinden yapılacak söylem analizi ile partinin politikaları derinlemesine incelenmiştir. Hür Dava Partisi'nin kadın politikalarının değerlendirildiği bu çalışmada, öncelikle Parti'nin kuruluş süreci ve ideolojisi ana hatlarıyla incelenmiş, sonrasında ise Hür Dava Partisi'nin kadın politikaları Parti'nin kurumsal belgeleri ve partili yetkililerin söylemleri üzerinden analiz edilmiştir. Bu çalışmanın temel argümanı, İslâm ve Kürt kimliğiyle bütünleşmiş bir muhalefet partisi olarak Hür Dava Partisi'nin kadın konusuna İslâm merkezli yaklaştığı önermesine dayandırılmıştır. Araştırma kapsamında, toplumsal cinsiyet eşitliğini esas almayan Hür Dava Partisi'nin kadın politikalarına yönelik kamuoyunda Parti'nin kurumsal kimliğiyle örtüşmeyen olumsuz algılar oluşmuşsa da Hür Dava Partisi'nin kadının siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel alanda rol almasına fiilen karşı olmadığı, ancak karma sisteme karşı olduğu ve kadınların ön plana çıkmasına yönelik bir politika izlemediği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: HÜDA PAR, Hizbullah, İslâm, Kadın, Kadın Politikaları

Abstract: This study aimed to address the view of women of the Free Cause Party, which has been present in Turkish political life since 2012 and is an opposition party that adopts Islamic and Kurdish identity. Although there are academic studies on the representation of women in the political sphere in the literature, there is no research examining the women's policies of the Free Cause Party which has a thirteen-year political history. Therefore, this study claimed to eliminate this deficiency in the literature to a significant extent. In this respect, the policies of the Free Cause Party were examined in depth with the discourse analysis to be made through the institutional documents of the Free Cause Party (party statute, program, election manifestos) and the statements of the party officials. In this study, in which the women's policies of the Free Cause Party were evaluated, firstly the establishment process and ideology of the Party were examined and then the women's policies of the Free Cause Party were analyzed through the institutional documents of the Party and discourses of the party officials. The main argument of this study is based on the proposition that the Free Cause Party as an opposition party integrated with Islam and Kurdish identity, approaches the issue of woman from an Islamic center. Within the scope of the research, although there were negative perceptions in the public regarding the women's policies of the Free Cause Party which is not based on gender equality which did not coincide with the institutional identity of the Party, it was concluded that the Free Cause Party was not actually against women's participation in the political, economic, social and cultural fields, but was against the mixed system and did not follow a policy aimed at bringing women to the fore.

Keywords: HÜDA PAR, Hezbollah, Islam, Woman, Women's policies

@ Dr. Öğrt. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, muhittin.isik.kou@hotmail.com

https://orcid.org/0000-0002-8477-4622

DOI: 10.12658/M0794
insan & toplum, 2026, 16(2), 67-98.
insanvetoplum.org

Başvuru: 06.05.2025
Revize: 03.09.2025
Kabul: 19.11.2025
Erken Baskı: 19.01.2026

Giriş

Siyasal parti, politik güce sahip olmak için temsiliyet yetkisini elde etmek, direkt ya da dolaylı açıdan siyasal iktidarın bir bileşeni hâline gelebilmek amacıyla örgütlenmiş bir grup insana tekabül etmektedir. Bu doğrultuda siyasi parti kavramı, kullanılageldiği ilk zaman diliminden günümüze kadar demokratik seçimler ya da devrim aracılığıyla siyasal iktidarın bir unsuru olmak isteyen tüm örgütlü grupları ifade etmek için kullanılmıştır. Siyasal partiler, modern şekliyle 19. asırda Avrupa’da ve ABD’de ortaya çıkmış olmakla birlikte (Çelebi & Gezici, 2022, s. 18) Türkiye’de siyasal partilerin ortaya çıkışı sürecinin ilk örneklerinin 1876-1918 yılları arasında faaliyet gösteren cemiyet ve dernekler olduğu ileri sürülebilir. Modern anlamda siyasal parti olarak nitelendirilemeyecek olan bu yapılar, siyasal çıkarları da savunduğundan siyasal partilerin başlangıcı, ilksel örnekleri olarak kabul görmektedir (Göktürk, 2016, s. 267). Türkiye’de erken cumhuriyet döneminde çok partili siyasal yaşama geçiş denemeleri yapılmış olmakla beraber, ancak 1946 yılından sonra çok partili bir süreç mümkün olabilmış, 1950’lerden sonra ise farklı ideolojileri haiz siyasal partiler giderek yaygınlaşmıştır.

Türkiye’de kamuoyu ile siyasal sistem arasında köprü kurma işlevini gören sivil toplum kuruluşlarının sistem içerisindeki konum ve rollerinin gelişmiş ülkelere nispetle sınırlı olması, siyasi partilerin hem rol hem de işlevini daha da artırmıştır (Altıntaş, 2003, s. 2). Türkiye’de hâlihazırda aktif olarak 169 siyasal parti bulunmaktadır (Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 2025). Aktif olarak faaliyet yürüten bu 169 siyasal partiden biri de 2012’nin sonlarında kurulmuş olan Hür Dava Partisi’dir. Kamuoyunda Hür Dava Partisi, daha çok Hizbullah’ın devamı, hatta ‘bizzat kendisi’ olarak tanımlanmaktadır. Ancak, Parti, Hizbullah Cemaati’ne dayandırılan temellerini her fırsatta reddetmekte, kendisini legal bir yapı olarak tanımlamaktadır. Bu doğrultuda Hizbullah örgütüyle ilişkisi olduğu öne sürülen Hür Dava Partisi, geçmişi ve siyasi çizgisiyle son yıllarda ülke gündemini meşgul eden ve özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin sadece birkaç ilinde (Batman, Diyarbakır, Bingöl vb.) sınırlı bir etkiye ve tabana sahip bir siyasal parti olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmanın konusu ve amacı, İslâm ve Kürt kimliğiyle bütünleşmiş bir siyasal parti olarak Hür Dava Partisi’nin kadın politikalarını incelemektir. Detaylı literatür taramasının sonucunda inceleyeceğimiz konuyla dolaylı ilişkili olarak gerek Türkiye’de kadının siyasal yaşama katılımı (Aydemir, 2013; Çadır, 2011; Türk, 2010) gerekse İslâm hukukunda kadının siyasal hakları üzerine sınırlı sayıda (Aksakal, 2003; Görgülü, 2005) çalışmaların bulunduğu tespit edilmiştir. Bundan dolayı bu çalışmada doküman, içerik ve söylem analizi yöntemleri kullanılarak Hür Dava Partisi’nin kurumsal belgeleri (parti tüzüğü, programı, seçim bildirgeleri) ve partili yetkililerin (genel başkan, genel başkan yardımcıları, milletvekilleri, genel idare kurulu üyesi, kadın kolları başkanı, sosyal ilişkiler başkanı) söylemleri üzerinden yapılacak söylem analizi ile Parti’nin

politikaları derinlemesine incelenerek literatürdeki bu boşluk büyük ölçüde giderilmek istenmiştir. Yine literatürde siyasal parti özelinde kadın konusunu partinin kurumsal belgeleri ve partili yetkililerin açıklamaları üzerinden açıklayan çalışmaların neredeyse yok denecek düzeyde olması (Işık, 2024a) bu konunun seçilmesinin önemli bir nedeni olmuştur. Benzer şekilde Cumhur İttifakı'nın bir parçası olarak hâlihazırda Meclis'te dört milletvekiliyle temsil edilen Hür Dava Partisi'ni spesifik olarak konu edinen birkaç akademik çalışma bulunmakla beraber (Aktaş, 2022; Çiçek, 2020; Elitsoy, 2014; Işık, 2024b; Koç & Palabıyık, 2016; Yaşaroğlu, 2015) bu çalışmaların sıklıkla Hizbullah-Hür Dava Partisi ilişkisine ve kısmen Kürt meselesine odaklanıp Parti'nin kadına yaklaşımını ele almamış olması, bu konunun seçilmesinin bir diğer nedeni olmuştur. Çalışmada Hür Dava Partisi'nin birincil kaynaklarının yanı sıra Parti'ye mesafeli duran bazı gazete/haber yazılarına da yer verilmiştir. Bu durumun sebebi, kadınla ilgili yaşanan ve gündemi meşgul eden olayların sıklıkla bu kaynaklarda yer bulmuş olmasıdır. Bu çalışmanın temel argümanı, ideolojik açıdan İslâm ve Kürt kimliğini benimsemiş bir siyasal partisi olarak Hür Dava Partisi'nin kadın konusuna İslâm temelinde yaklaştığı önermesine dayandırılmıştır.

Hür Dava Partisi'nin kadına bakışının ana hatlarıyla ortaya konduğu bu çalışmada, öncelikle İslâm'da kadın ve kadın hakları ele alınmış, sonrasında ise Parti'nin kuruluş süreci, ideolojisi ve kadın politikaları incelenmiştir. Böyle bir sıralamanın takip edilmiş olmasının temel sebebi, Hür Dava Partisi'nin kadın konusuna İslamiyet penceresinden baktığını öne sürmesidir. Bu durum, Hür Dava Partisi'nin kadın algısını ve kadınlara yönelik tutumunu, İslâm'ın kadın algısı ve kadınlara yönelik tutumundan bağımsız ele almayı son derece güçleştirmektedir. Ancak siyasi bir parti olarak Hür Dava Partisi'nin kadın politikalarını partinin kurumsal belgeleri ve partili yetkililerin yaptıkları açıklamalar üzerinden inceleme iddiasını taşıyan bu çalışma, Hür Dava Partisi'nin İslâm referanslı bir kadın politikasına sahip olduğu argümanına dayandırılmışsa da bu argümanın salt İslâm'da kadının yeri, hakları üzerine temellendirilmesi indirgemeci yaklaşıma yol açacaktır. Son tahlilde, İslâm'da kadının konumu, tartışmalı bir mesele olarak karşımıza çıkmaktadır.

İslâm'da Kadın ve Kadın Haklarına Genel Bir Bakış

Tarihsel süreçte kadının konumu, sıklıkla tartışma konusu olmuştur. Bu doğrultuda kadın, bazen çok değersiz görülüp insan bile sayılmamışken, bazen ise yüceltilmiştir. Benzer şekillerde kimi medeniyetler kadına uğursuzluk, kimileri de bereket atfetmiştir. Hristiyanlık ve Yahudilik başta olmak üzere birçok dinde kadın layık olduğu değere kavuşamamıştır (Erçevik, 2021, s. 8). Kadının erkek için, erkekten yaratıldığı ve temel görevinin kocasını saadete kavuşturmak olduğu, Hz. Adem'in Havva'dan dolayı cennetten atıldığı vb. iddialar İslâmiyet öncesi dönemde Yahudi ve Hristiyan geleneklerinde

zikredilmekteydi. Bu tür inanışlar sonucunda kadınlar, çoğunlukla erkeklere kıyasla ikinci sınıf insanlar ve erkeği kötü yola düşürme potansiyeli bulunan varlıklar olarak kabul edilmekteydi. Kur'an-ı Kerim bu ve benzeri iddialara yer ayırmamış, kadın ve erkeği eşit muhatap almış olmasına rağmen, zamanla bu tür inanışların İslâm'a sirayet etmesi önlenememiştir (Taslaman & Taslaman, 2019, s. 11). Bunun için Kur'an'da kadının ne şekilde tarif edildiği, İslam öncesinde ve sonrasında kadının durumu, İslâm'da bütün insanların eşit yaratıldığından ötürü kadın-erkek ayrımının olmadığı, kadının sosyal hayattaki rolü gibi konuların üzerinde durmak gerekmektedir (Eser, t.y., s. 1). Genel bir yaklaşım olarak, İslam'da insanların fitrattan (yaratılış) kaynaklı cinsiyet, ırk vb. özelliklerine ya da dünyevi statülerine dayalı bir üstünlük bulunmamaktadır. Tersine üstünlük, takva ve görevleri yerine getirdiği biçimde, hakkıyla ifa etme prensibine bağlıdır. İslâm öncesindeki kimi inanç ve sistemlerde soy, ırk, cinsiyet vb. özellikler üstün sayılma nedenleri olarak kabul görmüştür. Bu yüzden baskın bir aileye ait olmamak, belli başlı bir soya sahip olmamak ya da kadın olarak doğmak adaletsizliğe ve eşitsizliğe maruz kalmaya yol açmıştır. Böylelikle İslâm öncesi süreçte kadının da bu çerçevede birçok hakkı ihlal edilmiştir. Hz. Muhammed, diğer konularda olduğu gibi, kadının ve temel haklarının muhafazası yönünden de insanlığa kılavuzluk etmiş, "cennetin anaların (kadınların) ayakları altında olduğunu dile getirmiştir (Kazıcı, 2020, s. 58). Hz. Muhammed'in kadının toplumsal statüsünü pekiştirme gayretleri ve onun ölümünden sonraki süreçte meydana gelen değişimler, İslâm'daki kadın imajının evriminde kilit rol üstlenmiştir. Kadının fitratı, tanıklığı, zekâsının ve dininin noksanlığı, fitne algısı, nübüvvet ve cennetteki tasavvuru vb. hususlar, İslâm'da kadın sorunsalına ilişkin problem alanlarını oluşturmaktadır. Kadına yönelik problemler sosyal ve dinsel alanda her dönem güncelliğini korumuşsa da adalet ve merhamet eksenli bir din olarak İslâm, kadının geri bırakılmasını ve dışlanmasını reddetmiş, kadının toplumdaki görünürlüğünün artmasını ve temel haklarının korunmasını teşvik etmiştir. Öte yandan Kur'an ve Sünnet eksenli İslâm anlayışında kadınlar, annelikleri ve aile içerisindeki fedakâr rolleriyle adalet ve merhametin simgeleri olarak öne çıkmıştır. Çağımızda kadın sorunsalının gündeme gelmesinin başlıca sebebi, dönemin konjonktürel koşullarıyla eğitimin ve ekonominin bu sorunsal üzerine belirleyici etkilerinin söz konusu olmasıyla açıklanmaktadır. Liberal düşünceyle gelişme kaydeden kapitalizmin etkisiyle günümüzde kadın konusu ekseriyetle ekonomik şartlar, toplumsal statü ve değişen kadın-erkek rolleri çerçevesinde şekillenmektedir (Gün, 2024, ss. 103-104). İslam dininde kadın ve erkek ayrımı olmaksızın insanların beş konuda eşit olduğu ileri sürülebilir: Birincisi, temel ihtiyaçlar (yeme, içme, barınma vb.) konusundaki eşitlik. İkincisi, hak ve adalette herkesin eşit haklara sahip olmasıdır. Üçüncüsü, kulluk etme (ibadet etme) hakkı konusundaki eşitlik. Dördüncüsü, düşünce, din, vicdan ve teşebbüs hürriyeti konusundaki eşitlik. Beşincisi; çalışma, okuma, seyahat etme ve

mülkiyet haklarında eşitliktir (Özek, 2014, s. 128). İslam hukukunda başlıca siyasal haklar ise; seçme hakkı, seçilme hakkı, azletme hakkı, danışma (müşavere) hakkı ve kamu hizmetlerine katılma hakkıdır. İslâm'da kadının özellikle seçme hakkına sahip olduğu konusunda görüş birliği sağlanmışsa da kadının seçilme hakkı konusunda ihtilaflar mevcuttur (Akkaya, 1997, s. 236). Bu ihtilafların yaşanmasında başta hadis kaynakları olmak üzere mezhep imamlarının görüşleri etkili olmuştur. Örneğin, İslam hukukunda sahih hadis kaynaklarının başında gelen Buhârî'de geçen "İşlerini kadına tevdi eden bir kavim asla felah bulamaz" biçimindeki hadis ve Şafii, Mâlikî ve Hambelilere göre kadınların hâkim (yargıç) olamayışı, başka bir ifadeyle yalnızca erkeklerin hâkim olabileceği görüşünün (Acar, 2018, s. 22), Kur'an dışı erkek egemen bir anlayışı meydana getirdiği ileri sürülebilir.

Kur'an-ı Kerim'in öğretisi cinsiyet merkezli olmayıp insan odaklıdır (Görgülü, 2020, s. 18). Bu bağlamda Kur'an'da kadınların sosyal alanda çalışmasına engel bir ifade bulunmama ile birlikte insanların çalışmasını teşvik eden buyruklar da mevcuttur. Kur'an'da insanların çalışması hususunda şöyle buyrulmuştur: "İnsan için ancak çalıştığı şey vardır. Onun çalışması muhakkak görülecek ve sonra en uygun karşılık verilecektir" (Karaman vd., 2018, el-Necm 53:39-41), "Arza yayılın ve Allah'ın fazlından nasiplerinizi arayınız" (Karaman vd., 2018, el-Cum'a 62:10). Hz. Muhammed de "İnsanın yediği en helâl şey kendi kazancı ve temiz satış mahsulüdür". "Günahlardan bazılarını ancak geçim yolunda çalışma örter". "İki günür birbirine eşit olan kimse aldanmıştır". "Allah sanat ve çalışmasında hünerli olan kimseyi sever" açıklamalarıyla çalışma hayatının önemini vurgulamıştır (Çubukçu, 1976, s. 40). Yine Hz. Muhammed kadınlara iyi davranma hususunda erkekleri uyarmak suretiyle Veda Hutbesi'nde bütün insanlığa "Ey insanlar! Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları, Allah'ın bir emaneti olarak aldınız; onların namuslarını ve iffetlerini Allah adına söz vererek helal edindiniz. Sizin kadınlar üzerinde haklarımız, onların da sizin üzerinizde hakları vardır" (Avcı, 2022, ss. 46-47) sözleriyle hitap etmiştir.

Bu bakımdan İslâm, kadına birçok hak getirmişse de bazı kesimler, İslâm'ın kadın haklarını son derece sınırlandırdığını, kadını peçeye sokup eve hapsedtiğini, kadının kişiliğini yıpratıldığını, ezdiğini ve böylelikle eşitsizliğin kaynağını teşkil ettiğini iddia etmiştir. Bu iddiaların ortaya atılması, büyük ölçüde, İslâm'ın erkeğe "ailenin reisi" rolünü tanımış olmasına bağlanabilir. İslâm'da erkeklerin çalışıp kazanmaları, kadınların mehirlerini vermeleri, geçimlerini sağlamaları zorunlu kılınmıştır. Kendilerini himaye edip geçimlerini sağlamalarına karşılık kadınlardan da kocalarına itaat etmeleri beklenmektedir (Ateş, 1997, ss. 304-306). Kadınların örtünmesi, aile yapısı, çeşnellik, cariyelik sistemi gibi sorunlar temelde Müslüman toplumun modernleşmeyle

karşılaşmasıyla dikkat çeken başlıca sorunlardandır. Bu doğrultuda İslâm'da kadının yeri meselesinin modernleşme süreçleriyle birlikte ortaya çıktığı ve yaklaşık 150 yıllık bir geçmişi haiz tartışmalı bir konu olduğu belirtilmelidir. Bu hususta, aynı konu üzerinde farklı görüş ve iddiaların bulunduğunu göz ardı etmemek gerekir. Türk toplumunda modernleşme süreciyle birlikte daha çok Milliyetçilik, İslamcılık ve Batıcılık üçgeninde biçimlenen kadın algıları öne çıkmıştır. Bu üçgenin oluşum sürecinde etkili olan temel olguların modernleşme ve modernleşmeye karşı toplumun değişik kesimleri tarafından benimsenen tutumlar olduğu öne sürülebilir. Ancak modernleşme sürecinin kadına yönelik bakış açılarında çok derin farklılıklar yaratmadığı, aile ve annelik kavramları üzerinden yeniden tanımlanmış kadınlık rollerini idealize ettiği ifade edilebilir. Başka bir anlatımla, modernleşmenin kadın algısında radikal bir değişmeden ziyade, bir yeniden kurgulanışı temsil ettiği savunulabilir. Modernleşme sürecinde kadın; annelik, eşlik ve ev içi yaşamından bağımsız düşünülmemiştir. Bu yüzden kadının modernleşme serüveni, toplumsal cinsiyet rollerinin içinde yatan davranış kodlarını içselleştirmesi durumunda tecessüm etmiştir (Karakaya, 2017, s. 156). Milliyetçi ve modern kadın algısı yerine, İslamcı kadın imgesini baz alan Hür Dava Partisi'nin kadın algısını anlamlandırmak için öncelikle İslâm ve İslamcılık kavramlarına ilişkin tartışmaların genişletilmesi gerekmektedir. İslâm denilince ilk bakışta akla Kuran ve Peygamber vasıtasıyla verilmiş bilgi ve nasihatlerin yüzyıllar boyunca Müslüman bilginlerce ve Müslüman ülkelerin halklarınca nasıl anlaşılıp uygulandığı geldiğinden "İslâm'da Kadınlar"ın çok geniş ve tartışmalı bir konu olduğu bir gerçektir (Bilgin, 1997, s. 29). İslamcı yaklaşım, Peygamber dönemindeki İslam'ın orijinal hâline vurgu yaparak bu hâlin yabancı etkiler ve kötü yönetimlerden ötürü dejenere edildiğini ve esas itibarıyla ilerlemeci ideallerle örtüşen bir içeriğe sahip olduğu tezini ileri sürmektedir (Kandiyoti, 2015, s. 167). İslamcı yaklaşımda, içinde bulunulan sorunların İslam'ın yanlış uygulamalarının bir ürünü olduğu sıkça tekrarlanmıştır (Karakaya, 2017, s. 161). İslamcı yaklaşım, kadınların bazı hakları elde etmesini özellikle kadının eğitimi çerçevesinde olumlu karşılamaktadır. Kadınların aldıkları eğitim sayesinde iyi çocuklar yetiştireceği ve ailenin gelişimine katkı sunacağı düşünülmektedir. Kadınların, kamusal alanda görünürlük, çarşafın moda uydurulması, peçe konusunda esnek davranılması gibi konulardaki tutumlarının, İslamcı ahlak ve etiği derinden sarsacağı endişelerine yol açmıştır (Göle, 2011, s. 71). Türkiye'de İslamcı kadınların söyleminde ciddi bir kopuş görülmemekle birlikte bunların kadın haklarını daha çok demokrasi sorununu tartıştıkları kavramlarla ele alması dikkate değerdir. Eşit haklar noktasında mesele, demokrasi sorununa dönüşmüştür. Bu çerçevede kadın hakları yönetimselliğin bir işlevi olarak görülmüş, adalet temelli bir tartışma yürütülmüş ve İslam'ı feminizmle bağdaştırma arayışlarına tanık olunmuştur (Bulut, 2001, s. 102). Ancak burada gerek İslamcılığın gerekse feminizmin içerisinde çok farklı yaklaşımların bulunduğunu vurgulamak gerekmektedir. İslamcılığın içerisinde kadın-erkek eşitliğini savunan

modernite yanlısı reformist, demokrat, laik yaklaşımlar söz konusu olmakla beraber muhafazakâr, gelenekselci, reformist olmayan, kadını daha çok fitrat, iffet, aile ve annelik üzerinden tanımlayan yüzlerinin de bulunduğu altı çizilmelidir. Benzer şekilde genelde feminizm özelde İslamcı feminizm içerisinde hem modernist hem de gelenekselci yaklaşımlar mevcuttur.

Hür Dava Partisi'nin Kuruluşu

Kadın konusundaki tartışmaların kaynaklarından biri de Hizbullah örgütü ve bu örgütün faaliyetleriyle ilgili olduğundan HÜDA PAR'ın kuruluşundan önce Hizbullah geçmişinden bahsetmek daha açıklayıcı olacaktır. Dahası, Türkiye Hizbullahı'ndan hareketle Türkiye'deki Kürt İslamcılığı ve HÜDA PAR hakkında somut bir çerçeveye çizme imkânı da doğmaktadır.

Türkiye, İran İslam Devrimi'nin yaratmış olduğu İslam devleti kurma motivasyonunun etkili olduğu ülkelerden biri olmuştur. Devrim'in etkisiyle Türkiye'de İslamcı muhalefetin dozu artmış ve bir dizi teo-politik hareketler vücut bulmuştur. Sözü edilen grupların arasında Türkiye Hizbullah'ı da yer almaktadır (Aktaş, 2022, s. 33). 1979'da Hüseyin Velioğlu¹ tarafından Batman'da kurulan Hizbullah Cemaati, 2012'de kendi sitesinde yayınladığı 37 maddelik "Hizbullah Cemaati'nin Manifestosu"nda Cemaat'ın kuruluş sürecini ve ideolojik yönelimlerini etraflıca ele almıştır. Cemaat'ın kuruluşunu hazırlayan başlıca faktörler; Müslüman halkların materyalist ideolojiler vasıtasıyla İslam'dan uzaklaştırılması, sömürgeci güçlerin kültür emperyalizmi yoluyla İslam'a karşı çok yönlü bir savaş yürütmesi, laik Kemalist sistemin bir devlet politikası olarak İslam'ı toplumsal yaşamdan uzaklaştırma girişimleri olarak sıralanmıştır. Manifesto incelendiğinde Hizbullah Cemaati'nin İslam'ın toplumsal hâkimiyetini sağlamayı hedeflediği, İslami tebliğ ve davet ile faaliyetlere başladığı, fitratla örtüşmeyen beşeri sistem ve ideolojilere karşı olduğu görülmektedir. Müslüman bir topluma ancak İslam'ın rehberlik edebileceği iddiasını taşıyan Hizbullah Cemaati, İslam coğrafyasındaki sorunların temel nedenini İslam'dan uzaklaşmaya bağlamış, Kürt halkına yönelik inkâr, asimilasyon ve baskıyı reddederek Kürt meselesinin seküler değil, İslami adaletle kalıcı çözüme kavuşturulabileceğini savunmuştur (Doğruhaber, 2012a). Türkiye Hizbullah'ı kurulduğu 1979'dan 1991 yılına kadar faaliyetlerini İslam'ı tebliğ ve İslam'a davet şeklinde yürütmüştür. 1991 ila 2001 yılları arasındaki dönemi

1 Hüseyin Velioğlu (1952-2000), öğrencilik yıllarında Milli Türk Talebe Birliği üyesi olmuş, ardından faaliyetlerini Milli Görüş içerisinde aktif rol alan gençlerin yer aldığı Akıncılar hareketiyle sürdürmüşse de (Çakır, 2011, s. 63) 12 Eylül Darbesi'nden sonra Milli Görüş ile olan bağımlı sonlandırılarak Hizbullah Cemaati'nin kurucu lideri olmuştur (Kurt, 2015, s. 40). Velioğlu, 17 Ocak 2000 tarihinde İstanbul Beykoz'daki villaya düzenlenen baskında polisler tarafından çatışma sonucu öldürülmüştür (Çakır, 2004).

ise Türkiye Hizbullahı'nın "şiddet dönemi" olarak değerlendirmek mümkündür (Koç & Palabıyık, 2016, s. 505). İlk etapta PKK ile ardından Menzil, devletin istihbarat örgütleri ve çetelerin de dâhil olduğu şiddet süreci başlamıştır (Bagasi, 2004, s. 40). Türkiye Hizbullahı'nın 17 Temmuz 1998'de tekstil işiyle uğraşan, beş çocuğu olan Konca Kuriş isimli başörtülü bir kadını kaçırmayı ve sonrasında öldürmesi uzun süre gündemi meşgul etmiştir. Kuriş, Kuran'da başörtüsü zorunluğunun olmadığını, kadın ve erkeğin yan yana namaz kılabileceğini, İslam'ın çağın akılla yeniden yorumlanması gerektiğini savunan Müslüman feminist bir kadın olarak bilinmekteydi (Dengiz, 2024). 17 Ocak 2000 tarihinde Beykoz operasyonu ile Hizbullah'ın kurucusu Velioğlu'nun öldürülmesinin yanı sıra içinde Hizbullah'ın yöneticilerinin de bulunduğu 6000 kişinin tutuklanması ve Hizbullah'a ait önemli oranda belge ve silahların ele geçirilmesi sonucunda güç kaybetme sürecinin başladığı ileri sürülebilir (Uslu, 2007, s. 292). 1990-2000 yılları arasında kamuoyunda şiddet ile özdeşleşen bir oluşum hâline gelen Türkiye Hizbullahı 2002'de silahları bıraktığını ilan ettikten sonra (Aktaş, 2022, s. 33) Hizbullah'ın eski üyeleri ve destekçileri 2004'te *Mustazaflar Hareketi* ile örgütlenme yoluna koyulmuşlardır. 1990'lı yıllardaki illegal ve silahlı mücadeleden farklı olarak, Mustazaflar büyük ölçüde yasal alanda sivil yapılara giderek Türkiye genelinde yüzden fazla dernek kurmuştur. Derneklere ilaveten, Mustazaflar bu süreçte Türkçe ve Kürtçe yayın yapan dergiler, gazete, haber ajansı, radyo istasyonu ve uydu üzerinden yayın yapan televizyon kanalı kurmuştur. 2010'dan bu yana Hz. Muhammed'in doğum gününü kutlu doğum haftası etkinlikleri kapsamında kutlayan Mustazaflar, Diyarbakır ve çevre illerde düzenlediği kutlu doğum mitinglerine yüz binden fazla kişinin katılımını sağlamayı başaramıştır (Çiçek, 2020, s. 54).

2004 yılında kurulan, ancak Türkiye'deki illegal Hizbullah Cemaati'yle bağlantısı olduğu gerekçesiyle 2010'da kapatılan Mustazaflar ile Dayanışma Derneği'nin (Mustazaf-Der) Eski Genel Başkanı Mehmet Hüseyin Yılmaz, 17 Aralık 2012 tarihinde Hür Dava Partisi'nin kuruluş dilekçesini İçişleri Bakanlığına vermiştir (Esen, 2012). Ardından Hür Dava Partisi'nin İçişleri Bakanlığına yaptığı başvuru kabul edilmiştir. Kırk beş kurucu üyeden oluşan Hür Dava Partisi'nin sekiz kurucu kadın üyesi bulunmaktadır (Hürseda Haber, 2012). Bu çerçevede 19 Aralık 2012'de Mehmet Hüseyin Yılmaz liderliğinde resmen kurulan, genel merkezi Ankara'da bulunan, mevcut üye sayısı 14.858 olarak belirtilen (Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 2025) Hür Dava Partisi'nin kısa adı, "HÜDA² PAR" olup amblemi, yeşil zemin üzerinde açık şekilde

2 Parti'nin "Hüda" tanımlamasını Farsçada "Allah" anlamına karşılık gelecek şekilde mi, yoksa "yol gösteren, rehber" gibi anlamlara tekabül edecek şekilde mi kullandığı kesin olmamakla beraber, neredeyse her hususta İslâm'a göndermede bulunan HÜDA PAR'ın, açıkça itiraf etmemesine rağmen, söz konusu tanımlamanın Hizbullah, yani "Allah'ın Partisi"ne gönderme olduğu, böylelikle HÜDA PAR kısaltmasının "Allah'ın Partisi" manasına geldiği ileri sürülebilir.

beyaz renkli bir kitap ve sayfaları arasından doğmakta olan sarı renkli güneş ile altında “HÜDA PAR” yazısıdır (Hür Dava Partisi, 2013). HÜDA PAR’lı yetkililer, Parti’nin ambleminde bulunan “yeşil” zemini sıklıkla doğa (tabiat) ile özdeşleştirmişlerse de burada Parti’nin ideolojisine uygun olarak yeşil rengin “İslâm”ı da temsil edebileceği ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. Benzer şekilde, amblemde tercih edilen açık vaziyetteki beyaz renkli kitabın da, İslâm’ın kutsal kitabı olarak Kuran’ı simgelediği ifade edilebilir. Bu kapsamda, hem kurumsal belge bazında hem de söylem düzeyinde sıklıkla İslâm’a göndermede bulunan HÜDA PAR’ın özellikle parti amblemi hususunda takiiye (inancı/niyeti gizlemek) yaptığı savunulabilir.

2012 yılının sonlarında kurulan HÜDA PAR, kısa süre içerisinde seçimlere girme yeterliliğini sağlayacak şekilde Türkiye’de teşkilatlanmıştır. HÜDA PAR’ın 30 Haziran 2013 tarihinde düzenlenen 1. Olağan Kongresi’nde Zekeriya Yapıcıoğlu genel başkanlığa seçilmiştir. 15 Mayıs 2016 tarihinde yapılan 2. Olağan Kongre’de Yapıcıoğlu, tekrardan genel başkanlığa seçilmişken, 7 Ekim 2018’de gerçekleşen 3. Olağan Kongre’de İshak Sağlam genel başkanlık görevine seçilmiştir. Son olarak 2 Haziran 2021’de gerçekleştirilen 4. Olağan Kongre’de üçüncü kez genel başkanlığa seçilen Yapıcıoğlu’nun görevi devam etmektedir (<https://hudapar.org>, 2025).

Bilindiği üzere demokratik siyasal sistemlerde bir siyasi partinin söylemlerinin ve temel iddialarının test edilebileceği temel kriter, seçmenlerin oy verme davranışında açığa çıkan kamuoyudur. On üç yıllık siyaset serüveni bulunan HÜDA PAR’ın kuruluşundan sonra gerçekleşen genel ve yerel seçimlerde kayda değer bir başarı elde edemediği, özellikle Müslüman Kürt kamuoyundan gerekli desteği almadığı belirtilmelidir. Bu bağlamda ilk kez katıldığı 2014 yerel seçimlerinde 0,20 oy oranıyla hiçbir belediye kazanamayan HÜDA PAR, Haziran 2015 genel seçimlerinde milletvekili çıkaramamış, Kasım 2015 erken genel seçimlerine katılmamıştır. 2018 genel seçimlerinde 0,31 oy yüzdesiyle parlamentoya milletvekili gönderemeyen HÜDA PAR, 2019 yerel seçimlerinde hiçbir büyükşehir, ilçe veya belde belediyesi alamamış, 2023 genel seçimlerinde AK Parti listelerinden gösterdiği dört milletvekili adayını parlamentoya gönderebilmiştir. Gerçekleşen 2024 yerel seçimlerinde ise Parti, yalnızca bir belde belediyesi kazanabilmiştir (Yüksek Seçim Kurulu, 2024). Son tahlilde HÜDA PAR’ın oy oranı düşük, ancak sembolik yönü güçlü bir siyasal parti olduğu ifade edilebilir.

İslâmcı ve Kürt kimliğiyle Türk siyasal hayatında varlık gösteren HÜDA PAR, sosyolojik olarak Hizbullah cemaatiyle benzer bir tabana sahiptir (Koç & Palabıyık, 2016, s. 505). Ancak Hizbullah’ın bir terör örgütü olduğu fikrine her fırsatta karşı

çıkan HÜDA PAR'lı yetkililer³ 2002 yılından itibaren Türkiye'de silahlı eylem ve şiddete başvurmadığı gerekçesiyle Hizbullah'ın ulusal düzeyde terör örgütü listesinden çıkarılması gerektiğini savunmuş, Hizbullah'ın partileşmediğini iddia etmiştir. HÜDA PAR neden ve hangi ihtiyaca binaen kuruldu? sorusunun yanıtını kurucu genel başkan Mehmet Hüseyin Yılmaz, konuk olduğu Haber Türk televizyon kanalında açıklamıştır:

Bu sebepleri üç başlıkta açıklayabiliriz: Birincisi, kendi camiamızın ihtiyacı... Mustazafalar camiasının gelmiş olduğu kitleselleşme, yaygınlık, etki alanı göz önüne alındığında bu camianın siyasi bir temsilcisinin olmaması bir eksikliklerdir. Meydanlarda binler, on binler, yüz binleri bulanları bir araya getiriyorsunuz ama siyasi bir temsilciniz yok. Ne AK Parti, ne de BDP sizi temsil edebiliyor. Meydanlarda yüz binleri toplayacak gücü olan bir hareketin muhakkak siyasi alanda da temsil edilmesi gerekiyordu. İkincisi, bölgenin ihtiyaçları... Ciddi anlamda bölgedeki sorunların çözümüne yönelik olarak da Müslüman halk, Müslümanlar ne düşünüyor, çözüm önerileri nelerdir? Kimse bunu kale almıyor ve ciddi manada bölgede Müslüman Kürtlerin de temsiliyeti eksikliği var. Biz bu boşluğu da doldurmaya adayız. Üçüncüsü ise, Türkiye'de ezilmiş, dışlanmış, ötekileştirilmiş birçok kişi ve kesim var. Siyaseten temsil edilmiyorlar. Biz bunların da temsiliyetine adayız ve bunları da kendi bünyemize katmak istiyoruz. Onların da sözcüsü olacağız (Çınar'ın Sesi, 2012).

Parti'nin amaçları: İnsanı ve İslami değerleri yeniden hâkim kılmak, mevcut sistemi toplumun inanç değerleriyle uyumlu olacak şekilde dönüştürmek, inanç ve ibadet özgürlüğüne ilişkin engelleri ortadan kaldırmak, temel hak ve özgürlüklerin kesin surette tanınmasına katkıda bulunmak, Kürt sorununu adalet temelinde çözüme kavuşturmak, adil, tarafsız ve bağımsız bir yargıyı tesis etmek, can, mal, din, akıl ve nesil güvenliğini sağlamak, moral yozlaşmaya son vermek, toplumun temel değerlerini siyasete taşıyıp onları egemen hâle getirmek, sosyal adaleti, toplumsal huzur ve barış ortamını tesis etmek, dış politikada adaleti referans almak, ezilmiş halklarla işbirliğini geliştirmek olarak sıralanmıştır (Hür Dava Partisi, 2013; Hür Dava Partisi, 2021). Hem AK Parti ve BDP hem de Kemalizm ve "Apoizm" dışında üçüncü bir yol olarak ortaya çıktığı ifade edilen (NTV, 2012), özellikle dindar Kürtlerin oylarına talip olan HÜDA PAR'ın Mustazafalar Hareketi üyeleri⁴ tarafından Lübnan'daki Hizbullah, Filistin'deki Hamas ve Mısır'daki Müslüman Kardeşler modelleri incelenerek kurulduğunu ileri sürenlerin yanı sıra (Tayiz, 2012), HÜDA PAR'ı Bölge'nin ve ülkenin "emniyet sübabı" ve "PKK/HDP'yi bitirecek yegâne aktör" olarak nitelendirenler de mevcuttur (Kaplan, 2015).

3 Kurucu Genel Başkan Mehmet Hüseyin Yılmaz ve Parti Sözcüsü Sait Şahin

4 Mehmet Hüseyin Yılmaz, Sait Şahin, Abdurrahman Cens, Beşir Şimşek...

Hür Dava Partisi'nin İdeolojisi

Kendisini sağ ya da sol yelpazede tanımlamayan HÜDA PAR'ın başlıca ayırıcı özellikleri: Anti-seküler bir hareket olması ve kendisini siyasal partilerin değil, sistemin alternatifi olma iddiasını taşımasıdır (Işık, 2024b, s. 1107). Öte yandan, bir oluşum aynı zamanda hem radikal hem de ılımlı İslâmcı olamayacağından HÜDA PAR'ın son tahlilde ılımlı değil, radikal bir İslâm anlayışını benimsediği ve tabanının büyük ölçüde Müslüman Kürtlerden meydana geldiği öne sürülebilir. Anti-seküler İslâmcı kimliğiyle tanınan HÜDA PAR, Kürtlerin öncelikli ve genel sorunlarına odaklandığından “Kürtçü” olarak da nitelendirilmekle birlikte kendisini milliyetçiliğin hiçbir türünü tasvip etmeyen İslâm'a referansla Kürt milliyetçisi bir parti olarak tanımlamamıştır. Kürt sorunu konusundaki hassas tutumuyla bilinen HÜDA PAR, Programı'nda Kürt sorununu müstakil bir başlık altında ele almıştır.

Bu çerçevede 11. yüzyıldan itibaren İslâm dini sayesinde Türkler ile Kürtler arasında yakın ilişkilerin kurulduğu, ancak laiklik ve Türklük üzerine inşa edilen Cumhuriyet ile birlikte bu ilişkilerin sarsıldığı ifade edilmiştir. Bu bağlamda Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra yaşanan Şeyh Sait, Dersim ve Ağrı Ayaklanmaları'nın laiklik ve Türklük dayatmalarının bir sonucu olduğu belirtilerek toplumsal barışın tesisi ve normalleşmenin gerçekleşmesi için devlet adına özür dilenmesi ve mağdurlara tazminat ödenmesi gerektiği savunulmuştur. HÜDA PAR'a göre, Kürt sorunun çözümü için; Kürtler de tıpkı Türkler gibi, ülkenin asli kurucu halkı olarak görülmeli, Anayasa'daki Türklük merkezli vatandaşlık tanımından vazgeçilmeli, Kürtçe, Türkçenin yanında ikinci resmî dil olarak kabul edilmeli ve eğitim dili olmalı, Türklük merkezli ırkçı, ayrımcı ve dışlayıcı söylemler terk edilmeli, zulme başvurmuş, ayrımcılık uygulamış olan tarihi şahsiyetlerin isimlerini taşıyan okul, kışla, cadde, sokak vb. yerlerin isimleri hemen değiştirilmeli, isimleri değiştirilen yerleşim yerlerine eski isimleri iade edilmeli, koruculuk sistemi derhal lağvedilmeli, faili meçhul cinayetlere yönelik soruşturmalar ciddiyetle yürütülmeli ve sorumlular bulunup cezalandırılmalı, köy yakma ve zorunlu göç olaylarının hesabı sorulmalı, Ergenekon, Jitem vb. yapıların bölgede yaptıkları hukuksuzluklar derinlemesine soruşturulmalı, başta Şeyh Sait olmak kaydıyla Kürtlerin derin saygı duydukları Kürt âlimlerine zulmedildiği resmen kabul edilip yakınlarından ve tüm halktan özür dilenmeli, Said-i Nursi, Şeyh Sait ve Seyyid Rıza gibi isimlerin mezar yerleri açıklanmalı, İstiklal Mahkemeleri hakkındaki arşivler derhal açılmalı, Medreseler ıslah edilmeli, asli fonksiyonlarına kavuşturulmalı ve medreselerde verilen icazetlere resmi statü tanınmalı, yıllarca geri bırakılan doğu bölgelerinin, batıdaki ekonomik refah düzeyini yakalaması amacıyla gerekli yatırımlar yapılarak bölgeye pozitif ayrımcılık uygulanmalı, vatandaşlığa kabul işlemlerinde başka ülke vatandaşı olan Kürtlere de Batı Trakya ve diğer bölgelerden gelen Türk menşeli şahıslara sağlanan kolaylık ve ayrıcalıklar

tanınmalı, siyasi sebeplerle uğradıkları kovuşturma ve aldıkları cezalar nedeniyle yurt dışına çıkmaya mecbur kalmış olanların ülkeye, siyasi düşüncelerinden ötürü cezaevlerinde tutulan şahısların da toplumsal hayata kazandırılması için siyasi af çıkarılmalı, katı merkezietçi yönetim lağvedilerek yerel yönetimler güçlendirilmeli ve bütün yerel idareciler seçimle işbaşına gelmelidir (Hür Dava Partisi, 2021).

Öte yandan 15-16 Şubat 2025 tarihlerinde HÜDA PAR İnsan Hakları ve Hukuk İşleri Başkanlığınca siyasetçi, gazeteci, yazar ve araştırmacıların geniş katılımıyla Diyarbakır'da Kürt sorununu etraflıca ele almak ve soruna ilişkin ileri sürülen çözümleri kamuoyu ile paylaşmak amacıyla "Kürt Meselesine İnsani Çözüm Çalıştayı" düzenlenmiştir. Çalıştay'ın sonuç bildirgesinde; Kürt sorununun dayatmacı Kemalist ideolojinin ürünü olduğu, Kürtlerin varlığının ve Kürtçenin anayasal güvenceye alınması gerektiği, anadilde eğitimin önündeki engellerin kaldırılmasının şart olduğu, Kürt meselesinin kaynağını teşkil eden Kemalist anlayışın ürünü olan 1982 Anayasası'nın değiştirilip eşit vatandaşlık temelinde yeni bir anayasanın hazırlanması gerektiği, yüz yıldır çözüm bekleyen Kürt meselesinin çözümsüz kalması durumunda gelecek nesillerin heba olacağı ifade edilmiştir. Kürt meselesinin çözümünde şu ana kadar doğru bir yaklaşımın ortaya konulmadığının belirtildiği sonuç bildirgesinde, bu meselenin çözümünün ancak adalet temelinde, İslami ve insani perspektif ve tarihi tecrübelerden yararlanılmasıyla, ulus devlet paradigmasının ve ırkçı yaklaşımın terk edilmesiyle mümkün olabileceği vurgulanmıştır (Hür Dava Partisi, 2025a). Sonuç bildirgesinde eşit vatandaşlık gibi demokrasiyle örtüşen bir ilkenin önemine değinen, ancak gerek kurumsal belge gerekse söylem düzeyinde "demokrasi" vurgusu yapmayan HÜDA PAR, diğer meselelerde olduğu gibi, Kürt meselesinin İslâmî çerçevede çözümünü savunan bir siyasi partidir (Işık, 2024b, s. 1111). Bu doğrultuda saltanata karşı olmakla birlikte, İslâmî değerlerle barışık bir Cumhuriyet anlayışından yana olan HÜDA PAR'ı Türk siyasal yaşamındaki diğer partilerden ayıran temel özelliklerden biri de neredeyse ülkenin tüm sorunlarına demokrasi, laiklik, modernizm temelinde değil, İslâm esasında çözüm üretme arayışıdır. Ancak İslâm, İslâmcılık ve demokrasi kavramları arasındaki karmaşık ilişkinin olduğu öne sürülebilir. Bu çerçevede İslâm ve onun ideolojik versiyonunu ifade eden İslâmcılık düşüncesini özümseyen HÜDA PAR, Sayyid'in ifadesiyle (2002, s. 86) demokrasiyi uygulama konusunda bir yönelimi söz konusu olmayan, demokrasinin İslâm dünyasıyla bir ilişkisinin bulunmadığını ve Batı'nın bir oyunu olduğunu iddia eden İslâmcı bir partidir. Son olarak HÜDA PAR sıklıkla İslâm'a referansla faaliyetlerini sürdürme tutumunu sergilemişse de "şeriat" vurgusu yapmamakta ve şeriat konusunda imtina etmektedir. Bu bakımdan Kürt kimliğiyle bütünleşen muhafazakâr-İslâmcı bir parti olarak tanımlanabilecek HÜDA PAR'ın son tahlilde, ne demokrat ne de şeriatçı bir parti olduğu ileri sürülebilir.

Hür Dava Partisi'nin Kadın Politikaları

Son zamanlarda ve özellikle seçim dönemlerinde kadınlara yönelik çok tartışılan politikalarıyla gündeme gelen HÜDA PAR'ın kadın politikalarının net bir şekilde anlaşılması için Parti'nin kurumsal belgelerinde (parti tüzüğü, parti programı, seçim bildirgeleri) ve partili yetkililerin açıklamalarında kadın olmak üzere iki müstakil başlık altında ele alınması gerekmektedir.

Hür Dava Partisi'nin Kurumsal Belgelerinde Kadın

Bir siyasal partinin başlıca kurumsal belgeleri; parti tüzüğü, parti programı ve seçim bildirgeleridir. Parti tüzüğü, parti programının işleyişini içermektedir. Ancak bir siyasal partinin temel ideolojik değerlerini tartışırken başvurulması gereken asıl referansın parti programı olduğu ifade edilebilir. Öte yandan her seçim döneminde değişkenlik gösterebilen seçim beyannameleri ideolojik referans taşımak bakımından ancak konjonktürel anlam ifade etmektedir. Bundan dolayı, bu çalışmada öncelikle parti tüzüğüne yer verilmişse de ağırlıklı olarak parti programının üzerinde durulmuş, parti tüzüğü ve seçim bildirgelerine daha az atıfta bulunulmuştur.

HÜDA PAR Parti Tüzüğü'nde doğrudan kadınlara yönelik bir ifadeye yer verilmemiş olmakla birlikte, Parti'nin bütün insanları bir tarağın dişleri gibi eşit kabul ettiği ve hiçbir gerçek ya da tüzel kişiye ayrıcalık tanımadığı (Hür Dava Partisi, 2013, s. 2) belirtilerek toplumsal cinsiyet unsuru göz ardı edilmiş, başka bir ifadeyle kadının özne olduğu bir yaklaşım ilk etapta benimsenmemiştir. Burada HÜDA PAR'ın "özne kadın" anlayışı yerine, teması "insan" olan ya da insan merkezli bir anlayışı esas aldığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında HÜDA PAR, partinin "Kadın Kolları"nı "Esas" (Temel Teşkilatlar) içerisinde değil, "Yan Kuruluşlar" içerisinde tanımlamayı tercih etmiştir.

Parti Tüzüğü'nün aksine Parti programında kadınlara ayrıntılı olarak yer veren HÜDA PAR'ın kadın politikalarını bu doğrultuda açıkça ortaya koyduğu ileri sürülebilir. HÜDA PAR Parti Programı'nda sırasıyla; "Mülkiyet ve Miras Hakkı (Mal Emniyeti)", "Evlence ve Aile Kurma Hakkı (Nesil Emniyeti)", "Kadın, Çocuk, Engelli ve Diğer Dezavantajlı Kesimler", "İktisat Politikamız" ve "Sosyal Politikalar (Eğitim, Sağlık, Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler, Kadın ve Aile, Gençlik ve Spor, Ulaşım)" başlıklarında doğrudan kadınlarla ilişkili açıklamalara yer verilmiş olmakla beraber "kadın" konusu müstakil bir başlık altında ele alınmamıştır. Buna göre (Hür Dava Partisi, 2021):

- Varisleri olmayan ya da bulunamayan şahıslardan kalan miras, devlet hazinesine bırakılmamalı; fakirlere bırakılmalı veya fakir gençlerin

evlendirilmesi, yalnız yaşayan kadınların sahiplenilmesi⁵ ve yetimlerin bakımı vb. alanlarda kullanılmak üzere oluşturulacak bir fona devredilmelidir.

- Evlenme çağına gelen her erkek ve kadın evlenme ve aile kurma hakkını haizdir. Aile, toplumun esas ve devamı niteliğinde olduğundan sağlıklı bir toplum, sağlıklı aileler ile mümkün olmaktadır. Ailenin korunması ve aile kurmanın teşviki devletin görevleri arasında yer almaktadır.
- Evlenme çağına gelip evlenmeyi arzuladığı hâlde ekonomik imkânsızlıklardan dolayı evlenemeyen bireylerin evlenebilmesi noktasında gerekli olanak ve koşulların tesis edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda genel bütçeden fon ayrılmalı, mirasçı bırakmadan yaşamını yitiren kişilerin mirasları da kurulacak fona aktarılarak vatandaşlar evlendirilmelidir.
- Toplumun yapıtaşı konumundaki aile, bir erkek ve bir kadın evlenmesiyle kurulmaktadır. Kimi ülkelerde görülen eşcinsel sapık ilişkilerle ailenin kurulması mümkün değildir. Aile kurumunun kutsiyetini bertaraf eden bu tür sapık ilişkilerin toplum ve nezdinde meşru görülmemesi esastır.
- Toplum nazarında kökleşmiş olan ve temelde toplumun inancıyla ilintili olup dinsel yönü haiz imam nikâhı suç sayılmaktan çıkarılmalı, bu nikâh türü resmiyete kavuşturulmalıdır.
- Din tarafından haram kılma ve ahlaki açıdan yanlış olma prensiplerini gözetmeyen seküler anlayışın dayatmaları sonucunda suç olmaktan çıkarılan zina, yeniden suç sayılmalıdır; çükü zinanın yasaklanması bireyin nesil hakkını korumaya dönük bir haktır.
- Nesil karışıklığına yol açtığından tüm insanlığı tehdit etme potansiyeli bulunan cinsel sapıklıkların yasaklanması ve suç kapsamında değerlendirilmesi bütün toplumu ilgilendiren bir insan hakkıdır.
- Kadınların istihdam koşulları cinsiyetlerinin gereklerine uygun duruma getirilmelidir. Başta eğitim ve sağlık olmak üzere, kadınlara hizmet sunan kurum ve kuruluşlarda kadınlar çalışmalıdır.
- İstihdama katılmayı talep eden kadınların inançlarının gereği olan kılık ve kıyafetlerinden ötürü çalışmaları engellenmemelidir. Eşi ölmüş veya boşanmış dul kadınlarla eşi çalışmayacak hâlde olan kadınlardan çalışmak istemeyenlerin nafakaları devlet tarafından karşılanmalıdır. Dahası, sosyal

5 Genel olarak gündelik dilde bir şeye ya da bir kimseye *sahiplenmek*, o şeye veya o kimseye destek çıkmak anlamında kullanılmaktadır. Ancak, HÜDA PAR parti programında bu şekilde geçen ve bu olumlu anlama tekabül eden “sahiplenmek” kelimesi, HÜDA PAR’a mesafeli duran kesimlerce sıklıkla “sahiplendirmek” şeklinde zikredilmiştir. Böylelikle HÜDA PAR’ın kadınların sahiplendirilmesinden yana olduğu algısı oluşmuştur.

güvencesi bulunmayan dul ve yetimlerin infak, ibate ve iaşeleri de devlet eliyle karşılanmalıdır.

- Kazancın ana ögesi emek olduğundan kadın-erkek arasında çalışma hakkı bakımından bir ayırım söz konusu değildir. Ancak erkek ve kadının toplumsal konumları ve fizyolojik özellikleri baz alındığında konum ve özelliklerine uygun iş alanlarının varlığı gerekir. Buna ilave olarak geçim yükümlülüğünü erkeğin üstlenmesi, kadın için çalışmada önceliğin evi olması gerektiği belirtilmelidir.
- Mecburi karma eğitim terk edilmeli, isteyen aileler çocuklarını ilköğretimden yükseköğretime kadar erkek ya da kız okullarına gönderebilmelidir.
- Yıllar boyunca kız öğrencilere ve eğitimcilere ciddi mağduriyetler yaşanan başörtüsü yasağı bütünüyle kaldırılmalı, her kademedeki eğitim kurumlarında bulunan öğrenci ve eğitimcilerin diledikleri biçimde örtünebilmeleri sağlanmalıdır.
- Yüksek Öğretim öğrencilerinin gereksinimleri göz önünde bulundurularak yeterli düzeyde kız-erkek ve evli yurtları tesis edilmelidir.
- Hastalık meydana gelmeden önce koruyucu sağlık hizmetleri yaygınlaştırılmalı, anne ve çocuk sağlığı üzerinde hassasiyetle durulmalıdır.
- Annenin yanı sıra çocuğuna özel yardım ve bakım yapılmalıdır. Çalışan çocuk sahibi kadınların istihdam şartları insan onuruna uygun duruma getirilmelidir.
- Sigortasız işçi istihdamı engellenerek işçilerin yanı sıra eş ve çocukların yaşamı güvence altına alınmalıdır.
- Kadın, toplumu yetiştirme misyonuna sahip olduğundan, onun layık olduğu yerde olması, asli vazifelerini yerine getirmesi önem arz etmektedir.
- Caydırıcı uygulamalar ve hukuki düzenlemelerle kadına yönelik her türlü şiddet ve istismar önlenmelidir.
- Yaşadığı sorunlar üzerine boşanma eşliğine gelmiş çiftler arasında barışı tesis etmek için arabuluculuk yapacak sivil toplum kuruluşlarına veya kişilere olanak tanınmalıdır. Toplumda boşanmaya yol açan her türlü yayın ve teşvik edici unsurlarla mücadele edilmelidir. Bu girişimler devlet tarafından desteklenerek boşanma oranları düşürülmeli, bu şekilde toplumun temel birimi olarak aile korunmalıdır.
- Kadının çalışarak aile bütçesine katkıda bulunurken çocuklarını ve ailesini arka plana itmemesi için çalışma yaşamında gerekli kanuni düzenlemelere ve iyileştirmelere gidilmelidir.
- Kadınlara ilişkin düzenlemelere başvurulurken inanç ve toplumsal değerler dikkate alınmalıdır. Kadının fitratına uygun işlerde istihdamı sağlanmalıdır.

- Genelevler lağvedilmeli, fuhşu önlemeye dönük tedbirler ivedilikle alınmalıdır.
- Kadınların okur-yazarlık düzeyi ve eğitim seviyesi yükseltilmeli, bu husustaki engeller (başörtüsü ve tesettür yasağı gibi) ortadan kaldırılmalıdır.
- Özellikle genç bireylerin tinsel, tensel ve mental gelişimini pejoratif açıdan etkileyen müstehcen nitelikteki pornografik yayınlara dair caydırıcı önlemler alınmalı, bu konularla ilişkili denetimler artırılarak medyanın eğitici yönden sorumluluk alması sağlanmalıdır.
- Toplu taşıma araçlarında kadınların konforlu ve emniyetli bir şekilde seyahat edebilecekleri, kendilerine özgü ulaşım araçlarının kullanımı ülke genelinde yaygınlaştırılmalıdır.

Haziran 2018 tarihli seçim beyannamesinde, parti programının tersine, “kadın” konusunu müstakil bir başlık altında ele alan HÜDA PAR, parti programında savunduğu ilkeleri kısaca özetlemiştir. Bu bildirgede; İslamcılık ile uyumlu olarak kadının evlenme hakkı, kadının cinsel ve ekonomik açıdan istismarının engellenmesi, kadınlarla ilgili düzenlemelerde inanç ve toplumsal değerlerin göz ardı edilmemesi, kadının yaratılışıyla uyumlu işlerde çalışması gerektiği konu edilmiştir (Hür Dava Partisi, 2018). HÜDA PAR’ın 24 Haziran 2018 genel seçimlerini izleyen 2023 genel seçimleri öncesinde hazırlamış olduğu “2023 Seçim Vizyon Belgesi”nde; kadınlara yönelik her türlü şiddetin bertaraf edilmesi, kadının çalışma koşullarının fitratlarının yanı sıra insan onuruna uygun duruma getirilmesi, 6284 sayılı Kanunun değiştirilmesi, süresiz nafaka uygulamasına son verilmesi, evlilikte yirmi beş yılını dolduran kadınlara emeklilik maaşının bağlanması gibi vaatlerde bulunulmuştur (Hür Dava Partisi, 2023a). HÜDA PAR’ın bu vaatlerinin Cumhuriyet’in kurucu nitelikleri, kadınlar ve LGBTI+ bireyler açısından endişe verici ve hukuki yönden suç teşkil edecek nitelikte olduğu gerekçesiyle sol-seküler dünya görüşünü benimseyen Kadın Partisi tarafından suç duyurusunda bulunulmuştur (Kadın Partisi, 2023). HÜDA PAR’ın bu seçim bildirgesindeki vaatlerine Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu da tepki göstermiştir. Yapılan açıklamada; HÜDA PAR’ın 6284 sayılı yasanın değiştirilmesi, zinanın suç sayılması, anadilde eğitim getirilmesi ile dini yönetim vurgusunun Anayasa’ya, devrim kanunlarına, laikliğe ve Cumhuriyet’in temel niteliklerine aykırı olduğu öne sürülmüştür. Dahası, HÜDA PAR’ın söz konusu vaatlerle kadını aile içine hapsederek söz hakkını elinden almaya çalıştığı; Parti’nin nafakaya karşı çıkması, medreselerin örgün eğitime tabi kılınarak kızların eğitimden ayrıştırılması vaatlerinin “cahiliye dönemi” zihniyetini yansıttığı iddia edilmiştir (Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu, 2023). HÜDA PAR’ın kadınlarla ilgili ifadelerinin kamuoyunda tartışmaya yol açmasını sadece Kemalist-sol-seküler cenahın tepkileri üzerinden incelemek bir eksiklik olacağından muhafazakâr kanadı temsil eden bazı siyasi partilerin, sivil toplum kuruluşlarının,

Müslüman kadınların HÜDA PAR'ın kadın politikalarına, İstanbul Sözleşmesi'ne ve 6284 sayılı Kanuna yönelik itiraz ya da desteklerinin dikkate alınması gerekmektedir. Bu konuda genel bir perspektif olarak geniş muhafazakâr kesimlerden HÜDA PAR'ın kadın politikalarına büyük tepkilerin bulunmadığı öne sürülebilir.

AK Partili Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Derya Yanık, 6284 sayılı Kanununun varlığının tartışmaya açılmasının dahi kabul edilemeyeceğini (BBC News Türkçe, 2023), İstanbul Sözleşmesi'nden geri çekilme kararının hiçbir surette Türkiye'de 'kadınların ve şiddetle mücadelede taviz verdiği' anlamında değerlendirilemeyeceğini iddia etmişken (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2025); AK Parti Grup Başkanvekili Özlem Zengin, 6284 sayılı Kanunun partileri açısından çok önemli olduğunu belirterek "Kırmızı çizgimizdir" ifadelerini kullanmıştır (Evrensel, 2023a). AK Parti'den Özlem Zengin ve Derya Yanık'ın 6284 sayılı Kanuna ilişkin yaptıkları açıklamaların partililerin tamamının bir 'kırmızı çizgisi' olmayıp parti içi bir istisna olduğu ifade edilebilir. "Varoluşta Eşitlik Sorumlulukta Adalet" sloganıyla İslamcı kadınlar tarafından kurulan ve AK Parti'ye yakınlığıyla bilinen bir sivil toplum kuruluşu olan Kadın ve Demokrasi Derneği'nin (KADEM), İstanbul Sözleşmesi'nin kadına şiddetle mücadelede önemli bir girişim olduğunu, Sözleşme'nin son kertede zemininden koparılarak toplumsal bir gerilim öznesi hâline dönüştürüldüğünden feshedildiğini öne sürmüştü de (KADEM, 2021) AK Parti'nin Sözleşme'nin kaldırılmasındaki oynadığı rolü göz ardı etmiş olması düşündürücüdür. Gelecek Partisi'nin lider kadrosunun HÜDA PAR'ın kadın politikalarına eleştirel yaklaşan bir açıklaması söz konusu olmamakla beraber, Parti'nin Ankara Kadın Kolları Başkanı Mürşide Gizem Yıldırım, HÜDA PAR'ın geçmişine, özellikle Konca Kuriş cinayetine referansla AK Parti listelerinden Meclis'e girmesinin kadınlar nezdinde endişe verici bir durum olduğunu iddia ederek İstanbul Sözleşmesi'ne tekrar dönülmesi ve 6284 sayılı Kanununun yürürlükte kalması için mücadele edilmesi gerektiğini öne sürmüştür (TELE 1, 2023). İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasına karşı çıkan, Sözleşme'ye dönme vaadinde bulunan, kadınların özellikle ekonomik açıdan güçlendirilmesinden yana olup %35 kadın kotasını uygulayan Demokrasi ve Atılım Partisi (DEVA), kadın-erkek eşitliğini açıkça savunmuşsa da HÜDA PAR'ın kadın politikalarını eleştiren bir açıklamada bulunmamıştır (Demokrasi ve Atılım Partisi, 2023). Millet İttifakı'nın bir bileşeni olmasına rağmen Saadet Partisi ise, DEVA'nın aksine İstanbul Sözleşmesi'ne yönelik sessizliğini korumuş olmakla beraber, DEVA'ya benzer şekilde doğrudan HÜDA PAR'ın politikalarını hedef alan bir tutum sergilememiştir. Genelde muhafazakâr kadın seçmenlerin, özelde ise Kürt Müslüman kadınların Saadet Partisi ile benzer tutumları sergilediği öne sürülebilir.

2024 yerel seçim bildirgesinde kadınlara da yer ayıran HÜDA PAR, HÜDA PAR'lı belediyelerde kadınlara esnek çalışma şartlarının uygulanacağını; Aile, Çalışma

ve Yaşam Merkezleri ile Kadın ve Gençlik Merkezleri'nin nitelik ve niceliğinin artırılacağını; aile ve çocuk yetiştirme eğitimlerinin verileceğini; yalnız seyahat eden ve karma taşımaya araçlara binmek istemeyen kadınlar için kadınlara özgü toplu taşıma aracı hizmetinin sunulacağını vadedmiştir (Hür Dava Partisi, 2024a). Bu seçim bildirgesinde geçen "yalnız seyahat eden ve karma taşımaya araçlara binmek istemeyen kadınlar için kadınlara özgü toplu taşıma hizmetinin sunulacağı" şeklindeki ulaşıma dair vaat, HÜDA PAR'ın ulaşım alanında da karma düzeni benimsemediğinin bir göstergesidir. Dahası, HÜDA PAR'ın topyekün bir eğitim anlayışı yerine aile ve çocuk yetiştirme eğitimini öne çıkarması İslamcı bir siyasa yürüttüğünün bir göstergesidir.

Hür Dava Partisi Yetkili ve Temsilcilerin Söylemlerinde Kadın

HÜDA PAR'ın kadına bakışını anlamının yollarından bir diğeri ise partili yetkili ve temsilcilerin söylemlerinin analizinden geçtiği ileri sürülebilir. Ancak bu noktada partili yetkililerin ifadelerini verili bir hakikat olarak ele almak yerine söylemler ile toplumsal gerçeklik arasındaki farkı incelemek gerekmektedir. Bu çerçevede HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu, Genel Başkan Yardımcısı İshak Sağlam, Genel Başkanvekili ve Gaziantep Milletvekili Şehzade Demir, Genel Başkan Yardımcısı ve Mersin Milletvekili Faruk Dinç, Genel Başkan Yardımcısı ve Sosyal İşler Başkanı Abdullah Aslan, Genel Başkan Yardımcısı ve Kadın Kolları Başkanı Sema Yazar, Genel İdare Kurulu Üyesi Aynur Sülün, İstanbul İl Kadın Kolları Eski Başkanı Münevver Aktaş'ın basına yansıyan bazı açıklamaları örnek gösterilebilir.

28 Aralık 2012'de HÜDA PAR'ın Programı'nı açıkladığı kahvaltılı basın toplantısında partili yetkililer basın mensuplarının kendilerine yönelttikleri soruları yanıtlamıştır. Bir basın mensubunun "Sizin sekiz kurucu bayan üyenizin olduğunu biliyoruz, fakat onları burada göremiyoruz. Kadına ve kadın haklarına bakışınız nasıl?" şeklindeki sorusunu o dönemde genel başkan yardımcılığı görevini üstlenen Zekeriya Yapıcıoğlu şu şekilde yanıtlamıştır:

45 kurucu üyemizin içerisinde 8 kadın arkadaşımız var. Kurucularımız 7 ayrı bölgeye ayrılmış durumda. Yani her bölgeden, Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesinden kurucularımız var. Evet, bugün burada bayan kurucularımız yok fakat kadına bakış açımız olaya nereden bakıldığına bağlıdır biraz. Kadınlarımız bizim baş üstünde tuttuğumuz başımızın tacıdır. Onları herhangi bir şekilde ikinci sınıf olarak görmüyoruz. Kadına bakış açımız olumsuz değildir. Programımıza bakıldığında bu husus net bir şekilde görülecektir. Hatta biz kadına pozitif ayrımcılık yapılması gerektiğine inanıyoruz. Belki çok kişinin beklemediği bir oranda 45 üyeden 8'inin kadın olması bize göre diğer partilerle kıyaslayacak olursanız azımsanmayacak bir orandır (Doğruhaber, 2012b).

Parti'nin programını kamuoyuna duyurmaya çalıştığı bir basın toplantısında tek bir kadın kurucunun yer almaması, kadın kurucuların göstermelik olduğu iddiasını gündeme getirmekte, siyasette kadın temsiline hanel getirmektedir. Bir siyasal partide kaç kurucu kadın üyenin bulunduğu kadar, o kadın kurucuların ne kadar aktif, etkili olduğu ya da öne çıktığı da önem arz etmektedir. Kadın hakları konusunda net bir açıklama yapmayan ve bu hususta Parti Programı'na işaret eden Yapıcıoğlu'nun yukarıdaki açıklamalarından hareketle HÜDA PAR'ın söylem düzeyinde de olsa kadına olumlu yaklaştığı, partinin eşit temsil yerine nicel çoğulculuğa vurgu yaptığı anlaşılmaktadır. HÜDA PAR 4. Büyük Olağan Kongresi'nde üçüncü kez genel başkan seçilen Zekeriya Yapıcıoğlu, kendisine yöneltilen "genel başkan yardımcılarınızın yüzde 99'unun erkek olduğunu görüyoruz. Sadece bir kadın var, o da kadın kollarından sorumlu. HÜDA PAR eril bir parti midir, kadınlar neden ön planda değil, kadınlar neden yok, neden sayıları az" şeklindeki soruya şu açıklamalarla yanıt vermiştir:

Kadın var, ama sayıları az. Doğrusu kadın kollarımız da var. Onlar da siyaset alanında kadınlar içerisinde siyaset yürütüyorlar. Ancak bizim partimizde kadınlar diğer partilerde olduğu gibi yoğun değil. Önlerinde bir engel olduğundan değil. Partideki kadınlar bu görevleri almak istediklerinde, eğer kendilerinde o seviye ve çita varsa, önleri açılır. Biz kadınların önünde engel değiliz. Kadınlar irade gösterip öne çıkmak istediklerinde, önlerinde hiçbir engel söz konusu olmaz. Yüzde yüz önleri açıktır (Dekak, 2021).

Günümüzde Türkiye özelinde siyasal alanda aktif olarak faaliyet yürütüp içerisinde kadınların yer almadığı, hatta Kadın Kolları yapılanmasının olmadığı bir siyasal partiden söz etmek mümkün değildir. Ancak bir siyasal partinin içerisinde kadınların az ya da yoğun olması, önlerinin mutlak surette açık olduğunun ya da kadınların siyasal temsil açısından herhangi bir engelle karşı karşıya kalmadıklarının garantisini değildir. HÜDA PAR içerisinde sınırlı sayıda kadın bulunmakla beraber, Parti'nin erkek egemen bir görünüm verdiği, kadınları ön plana çıkarmadığı öne sürülebilir. Önceki açıklamalarında HÜDA PAR'ın kurucu kadrosundaki kadın sayısının yetersiz olmadığını öne süren Yapıcıoğlu, bu açıklamasında ise diğer siyasal partilere kıyasla partilerinde az sayıda kadının yer aldığını kabul etmiştir. Yapıcıoğlu'nun HÜDA PAR'ın eril bir parti olduğu, böylelikle kadınları ön plana çıkarmadığı yönündeki iddialara katılmadığı ve daha öncesinde olduğu gibi söylem düzeyinde kadına olumlu rol biçtiği ifade edilebilir.

Ocak 2023'te ülke gündemini meşgul eden "Hiranur Vakfı Yöneticisi Yusuf Ziya Gümüşel'in kızını altı yaşında imam nikâhıyla evlendirmesi" olayı hakkında "kaç yaşında çocuk, kime, neye göre çocuk? Şimdi bazıları 20 yaşındadır ama hâlâ çocuktur, bazıları 15 yaşındadır ama olgundur" sözleriyle bu olayı dolaylı olarak da savunan Yapıcıoğlu (Karadaş, 2023), "ben hukuk fakültesindeyken de kendisine tecavüz eden kişi ile evlendirilmesi hâlinde erkeğe ceza verilmezdi veya evlilik birliğinin reisi

erkekti, kadın çalışmak için kocanın iznini almak zorundaydı” (Evrensel Gazetesi, 2023b) sözleriyle tartışma yaratacak açıklamalarını sürdürmüştür. Partisi'nin propagandasını yapan Rehber TV'ye konuk olan Yapıcıoğlu, Parti Programı'nda geçen “yalnız yaşayan kadınların sahiplenilmesi” ifadesinde bir yanlışlık bulunmadığını, ancak bu konuda çarpıtmaların söz konusu olduğunu ileri sürmüştür. Buradaki “sahiplenmek” kelimesinden sanki bir nesne, eşya, mal gibi anlamların çıkarıldığını iddia eden Yapıcıoğlu, benzer şekilde Cumhuriyet Halk Partisi'nin Parti Programı'nda da “engellilerin, yaşlıların, kimsesiz çocukların sahiplenmesi” ifadesinin geçtiğini, ancak bu kesimlerin bir eşyayı temsil etmediğini ve bu hususta bir tartışma ve çarpıtmanın bulunmadığını ifade etmiştir (Independent Türkçe, 2023). Yapıcıoğlu'nun partisine yönelik “yalnız yaşayan kadınların sahiplenilmesi” ibaresi hakkındaki algıları sağlam argümanlarla tartışmak yerine, CHP Parti Programı'na göndermede bulunarak söz konusu ibareyi tasvip etmesinin düşündürücü olduğu ileri sürülebilir. Zira partisinin programında kısmi bir değişikliğe giderek kadınların sahiplenilmesi yerine, kadınlara destek çıkılması ya da kadınların desteklenmesi gibi ifadeleri tercih etmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Özellikle HÜDA PAR Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu'nun kadınlara yönelik söylemleri, kamuoyunda HÜDA PAR'ın, kurumsal kimliğiyle örtüşmese de, “gerici” ve “kadın düşmanı” bir siyasal parti olarak değerlendirilmesini beraberinde getirmiştir.

Bunun üzerine HÜDA PAR Genel Başkan Vekili İshak Sağlam, katıldığı Rehber TV'de kadın düşmanı oldukları eleştirilerine İslamcı bir yaklaşımla “kadının fitratı” söylemi üzerinden yanıt vermiştir. Sağlam, kadının dinine, fitratına (yaratılış, huy, karakter) uygun bir biçimde istihdamına ve eğitim görmesine karşı olmadıklarını ileri sürmüştür. Müslümanların tarihin hiçbir döneminde kadının okumasına ve fitratına uygun olması kaydıyla (örneğin kadının maden ocağında ya da gece yarısı çalıştırılmaması) çalışmasına karşı çıkmadığını ifade eden Sağlam, kadınların okumasına ve çalışmasına engel bir zihniyetin ancak kadın düşmanı olarak tanımlanabileceğini vurgulamıştır (Evrensel Gazetesi, 2023b). HÜDA PAR'ın, kendisine yöneltilen kadın düşmanı olduğu yönündeki iddiayı “kadının fitratı”na indirgediği anlaşılmaktadır. Parti'nin eğitim ve çalışma gibi temel hakları bir şarta bağlaması da kamuoyunun desteğini almasını zorlaştırmaktadır. HÜDA PAR'lı yetkililer, İslamcı bir yaklaşımla, kadınların bazı hakları elde etmesini özellikle kadının eğitimi çerçevesinde olumlu karşılamakta, kadınların aldıkları eğitim sayesinde ailenin gelişimine katkıda bulunacağı ve iyi çocuklar yetiştireceği düşünülmektedir. Böylelikle kadınların kamusal alanda görünürlüğü teşvik edilmemektedir.

HÜDA PAR Genel Başkan Yardımcısı ve Gaziantep Mersin Milletvekili Faruk Dinç, 28 Şubat sürecini tasarlayan Kemalist anlayışın getirdiği yasaklamalar (kılık-kıyafet,

başörtüsü yasağı) vasıtasıyla kadınların eğitim, çalışma ve siyasal haklarına ipotek koyduğunu iddia etmiş (Halk TV, 2025), böylelikle kendilerine yöneltilen “kadın düşmanı” nitelemesinin asıl muhatabının mutlak surette kendilerinin değil, Kemalist ideolojinin temsilcisi konumundaki CHP'nin olduğunu ifade etmiştir. Böylelikle Dinç'in HÜDA PAR'ın eril bir parti olmadığına yönelik sağlam argümanlara yer vermek yerine, 1990'lardaki CHP'yi ötekileştirerek karşı çıkışlarda bulunduğu öne sürülebilir. İdeolojik açıdan CHP ile taban tabana zıt bir çizgide duran HÜDA PAR'ın özellikle eğitim ve çalışma hayatında karma düzene karşı muhalif tutumunun da kadın düşmanı olarak nitelendirilmesinde etkili olduğu ifade edilebilir. Bu doğrultuda HÜDA PAR'ın mevcut karma sisteme karşı tutumunun 3 Mart 1924 tarihinde kabul edilen ve hala yürürlükte olan “Tevhid-i Tedrisat Kanunu” ile alenen çeliştiği HÜDA PAR'a mesafeli kesimlerce sıkça dile getirilmektedir.

Genel Başkan Yardımcısı ve Sosyal İşler Başkanı Abdullah Aslan, kadın cinayetleri ve toplumdaki şiddet vakalarının arka planında sadece bireysel öfkenin değil, aynı zamanda sistemsel aksaklıkların, eğitim eksikliğinin, ekonomik sorunların ve ahlaki değerlerin zayıflamasının yattığını ileri sürmüştür. Kadına yönelik şiddetle mücadelede yasalarla sınırlı kalınmaması gerektiğinin altını çizen Aslan, toplumun refah ve ıslahı için çaba gösteren vakıf ve kurumların da desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Aslan'a göre, mutlak surette şiddetin önlenmesi için toplumu bir arada tutan ahlaki değerlerin güçlendirilmesi, eğitim düzeyinin ve toplumsal bilinçlenmenin artırılması, ekonomik sorunların çözülmesi şarttır (Hür Dava Partisi, 2024b). Aslan'ın bu açıklamalarıyla toplumdaki şiddet olaylarının arka planında büyük ölçüde İslami değerlerle tam anlamıyla barışık olmayan seküler sistemin uygulamalarının yattığını ortaya koyma çabasında olduğu belirtilebilir. HÜDA PAR, İslamcı bir yaklaşımla, içinde bulunulan sorunların temel nedenini İslam'dan uzaklaşmaya bağlamakta, mevcut sorunların İslam ile kalıcı çözüme kavuşabileceği görüşünü savunmaktadır. Bu bakımdan HÜDA PAR'ın İslam'ın toplumsal hâkimiyetini sağlamayı hedeflediği ileri sürülebilir.

HÜDA PAR'ın kadına bakışının merkezinde aile kurumunun yer aldığı savunulabilir. Devletin aile kurumunun zayıflamasına karşı önlem almada yetersiz kaldığını, bundan dolayı toplumun bütün kesimlerinin de inisiyatifinin şart olduğunu iddia eden HÜDA PAR Genel Başkan Vekili ve Gaziantep Milletvekili Şehzade Demir, aile kurumunun zayıflamasının nedenlerini de sıralamıştır. Demir'e göre, küreselleşme olgusu, teknolojik gelişmeler, internet ağının yaygınlaşması ve kısmen de siyaset kurumunun tedbir, uygulama ve yaklaşımları aile kurumunun tahrip olmasının başlıca nedenleridir (Doğruhaber, 2025). Burada aile kurumunun önemine dikkat çeken Demir'in aile kurumunun zayıflamasının temel gerekçelerini Batı merkezli

olgu ve gelişmelerde arayıp, başta ekonomik olmak üzere, kültürel ve sosyal dokudan kaynaklanan nedenleri görmezden gelmesi meseleye indirgemeci bir anlayışla yaklaştığının göstergesidir.

Öte yandan HÜDA PAR'lı kadın yetkili ve temsilcilerin, kadın konusundaki söylemlerinin erkek yetkili ve temsilcilerle paralellik gösterdiği ileri sürülebilir. HÜDA PAR Genel Başkan Yardımcısı ve Kadın Kolları Başkanı Sema Yarar, parti olarak amaçlarının şeriatı (İslâm hukuku) getirmek değil, siyaset yapmak olduğunu ifade etmiş, kadını bir değer olarak gördüklerini, hiçbir zaman ötekileştirmediklerini, arka plana atmadıklarını, kadınların siyasal alanda yer alması gerektiğini belirtmiştir. İstanbul Sözleşmesi ve kadın beyanını esas alan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un kadın ve aileyi koruyamadığını öne süren Yarar, kadının Batı merkezli kanunlarla değil, ancak yerli ve milli kanunlarla korunabileceğini iddia etmiştir (Rudâw, 2023). Yarar'ın açıklamalarında, HÜDA PAR'ın ideolojisiyle uyumlu olarak modernizm yerine, İslam temelli bir siyaset anlayışını benimsediği ifade edilebilir. Benzer şekilde HÜDA PAR Genel İdare Kurulu Üyesi Aynur Sülün, kadına yönelik şiddetin kaldırılmasına ilişkin çıkarılan; ancak şiddetin kökenine inmeyen, hatta şiddeti azaltmak yerine artıran, sadece kadın beyanını gözeten 6284 sayılı Kanunun kaldırılıp yerine daha yerli, daha ahlaklı, daha adaletli her iki tarafın (kadın ve erkek) da haklarını koruyan düzenlemelere ihtiyaç duyulduğunu savunmuştur. Toplumun en önemli üyesi olarak kadını bir anne ve bir eş olarak kabul ettiklerini, kadınlara yönelik şiddete ve istismara karşı olduklarını belirten Sülün, parti programlarında yer verilen "yalnız yaşayan kadınların sahiplenilmesi" ifadesinden yanlış algıların oluşturulduğunu, HÜDA PAR'ın burada yalnız yaşayan kadınlara maddî destek sağlanmasından yana olduğunu vurgulamıştır. Dahası, Türkiye'nin çekildiği, muhalefetin yeniden yürürlüğe gireceği konusunda vaatte bulunduğu İstanbul Sözleşmesi'nin yeniden yürürlüğe girmesine kesinlikle karşı oldukları açıklayan Sülün, Sözleşme'deki "toplumsal cinsiyet eşitliği" nin altını çizerek bunun toplumsal realite ve ahlak ile açıkça çeliştiğini, fitrata aykırı olduğunu ve eşcinselliği normalleştirdiğini iddia etmiştir (Cumhuriyet, 2023). Sülün'ün açıklamasında kadını bir anne ve eş olarak kabul ettiklerini öne sürmesi ve "fitrat" vurgusu İslamcı yaklaşıma göndermede bulunduğunu ortaya koymaktadır. Yedi yıl süresince HÜDA PAR İstanbul Kadın Kolları Başkanlığı görevini icra eden Münevver Aktaş, 2023 genel seçimleri öncesinde sosyal medyada yaptığı açıklamada; HÜDA PAR'ın içinde çok sayıda kadının çalıştığını, bu doğrultuda Parti'nin toplumun kendisine ihtiyaç duyduğu alanlarda kadının çalışmasına, ilim öğrenmesine, kendini geliştirmesine kesinlikle karşı olmadığını ileri sürmüştür. Partisi'nin ekonomik sebeplerden ötürü kadınların çalışmaya mecbur bırakılmasına karşı olduğunu; kadınların kişiliğine, itibarına uygun işlerde ve ortamlarda çalışmasından yana olduğunu savunmuştur

(Hür Dava Partisi, 2023b). Aktaş'ın açıklamalarında da HÜDA PAR'ın, yeni bir söylem geliştirmedeği, kadının fitratına uygun işlerde çalışmasından yana olduğu sonucuna varılabilir.

HÜDA PAR Kadın ve Aile Başkanlığınca Ankara'da organize edilen "Son Kale Aile" temalı panelde, ailenin toplumsal cinsiyet eksenli Batılı feminist paradigmadan kurtarılıp; sorun yaşayan, boşanma eşiğinde olan, boşanmak üzere mahkemeye başvuran ailelerin müracaat edebileceği ve yönlendirilebileceği bir "aile hakemliği" mekanizmasının pratiğe geçirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu mekanizma sayesinde boşanmaların azaltılabileceği ve ailelerin güçlendirilebileceği iddia edilmiştir (Doğruhaber, 2025). CHP Genel Başkan Yardımcısı Aylin Nazlıaka, HÜDA PAR'ın "aile hakemliği" çağrısını hararetle eleştirmiştir. Nazlıaka, bu çağrı sonrasında HÜDA PAR'ı kadın düşmanı olarak nitelendirmiş, bu partinin "sözde" aile kurumuna sahip çıkma iddiasını taşıdığını, boşanmaları sınırlandırma amacını güderek kadınları şiddet sarmalına hapsedtiğini iddia etmiştir. Kadınların gerek evlilik gerekse boşanmak için izin alma mecburiyetlerinin bulunmadığını ifade eden Nazlıaka, HÜDA PAR'ın kadınların keyiften boşanıyormuş algısının yanı sıra aile kurumunun zayıfladığı, boşanmaların arttığı, evlilik yaşının yükseldiği ve gayri meşru ilişkilerin arttığı şeklindeki algıları oluşturduğunu ileri sürmüştür (Cumhuriyet Halk Partisi, 2025). 2023 genel seçimlerinin ardından AK Parti listelerinden parlamentoya girmeye hak kazanan HÜDA PAR'lı milletvekillerinin aynı katta, ancak kadın çalışanlarla çalışmak istemedikleri iddiası da uzun süre gündemi meşgul edebilmiş, milletvekillerinin bu taleplerinin karşılanmadığı da ileri sürülmüştür (T24, 2023). HÜDA PAR'lı milletvekillerinin Türk Ceza Kanunu, Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ve Ceza Muhakemesi Kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun teklifini ve gerekçesini Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunmaları tartışmalara yol açmıştır. Kanun teklifinin gerekçesinde "Halkın ortak edep, haya ve iffet duygusunun, genel ahlakın korunması ve kamu düzeninin sağlanmasının amaçlandığı belirtilmiştir. Türk Ceza Kanununun 225. maddesinde düzenlenen "Hayasızca Hareketler" suçunu yeniden düzenlemeyi amaçlayan teklif kanunu; alenen cinsel ilişkide bulunan kişilere verilen cezanın iki yıldan sekiz yıla kadar artırılmasını öngörmüştür. Alenen hayasızca hareketlerde bulunan ve teşhircilik yapan kişilere ise bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilmesi teklif edilmiştir. Kanun teklifinin gerekçesinde ayrıca, "Aynı biyolojik cinste olanlar arasında her çeşit cinsel ilişki ve davranışların teşvik edilmesi, özendirilmesi ve propagandasının yapılması" da yeni bir suç olarak tanımlanarak üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Bu suçun her türlü yazılı, görsel, işitsel, klasik veya dijital iletişim ve bilişim aracılığıyla işlenmesi durumunda ise cezanın yarı oranında artırılması istenmiştir. TCK 230. Maddesinde düzenlenen "Aile Düzenine Karşı Suçlar" ile ilgili

düzenleme de öngörülmüştür. Bu çerçevede, biyolojik cinsiyetini gizleyerek evlenme fiilinin 1-3 yıl hapis cezası kapsamına alınması talep edilmiştir. HÜDA PAR'ın kanun teklifi, Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un 8. maddesinde de değişiklik yapılmasını öngörmüştür. Yapılan düzenleme ile "Aynı biyolojik cinsiyetten kişiler arasındaki cinsel ilişkiyi veya cinsel davranışı teşvik edip özendirmez, propagandasını yapıp yayamaz." hükmünün eklenmesi ve bu düzenlemeyle RTÜK'ün bu tür yayınları denetlemesi ve engellemesi amaçlanmıştır (Hür Dava Partisi, 2025b). HÜDA PAR'ın Meclis'e sunmuş olduğu bu kanun teklifinin doğrudan LGBTİ+ bireyleri hedef aldığı ve "2025 Aile Yılı" politikasının bir uzantısı olduğu ifade edilebilir.

Son olarak Türkiye'deki müesses nizama eleştirel yaklaşan HÜDA PAR'ın kadın konusunda ülkedeki sağ-muhafazakâr-İslâmcı çizgiden ya da partilerden daha gelenekselci bir tutum sergilediği, karma düzene açıkça karşı olduğu, toplumsal cinsiyet eşitliğini ve laikliği esas almadığı ve böylelikle İslamcılık içerisindeki feminist gruplardan ayrıştığı ileri sürülebilir. Bu husus, İslamcılık içerisinde kadın meselesine farklı yaklaşımların bulunduğu ve HÜDA PAR'ın da bunlardan bazı noktalardan ayrıştığını göstermektedir.

Sonuç

Bu çalışma, HÜDA PAR'ın Türk siyasal yaşamındaki özgün pozisyonunu ve kadın konusuna yaklaşımını ortaya koyarak literatürde önemli bir boşluğu doldurmayı amaçlamıştır. Ancak HÜDA PAR'ın seçimlerdeki başarısızlığı, sınırlı tabanı ve kamuoyundaki olumsuz algılar partinin imajının sarsılmasına yol açmaktadır. Kamuoyundaki olumsuz algılar daha çok Hizbullah Cemaati ile olan ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Temelleri her ne kadar Hizbullah'a dayandırılrsa ve HÜDA PAR'ın verdiği mesajlar Hizbullah Cemaati'nin mesajlarıyla açıkça örtüşse de bu iddialar, partililerce reddedilmektedir. İslâmî söylemlerle, İslâmî duyarlılıkların ve kimliğin siyasal alandaki temsilcisi konumundaki HÜDA PAR'ın tabanın önemli bir bölümünün Kürt kökenli muhafazakâr vatandaşlardan meydana gelmesi Kürt kimliğinin temsilini beraberinde getirmiştir.

Kürt ve İslâm kimliğiyle bütünleşen bir muhalefet partisi konumundaki HÜDA PAR hakkında, son tahlilde kadın konusunda olumsuz görüş ve iddialar ortaya atılmışsa da, partinin kadını yok saydığını iddia etmek mümkün değildir. HÜDA PAR, hakkında kamuoyunda kadın konusunda olumsuz algıların ortaya çıkmasında büyük ölçüde Parti'nin seküler değil, İslâm merkezli bir kadın politikasını benimsemesinin etkili olduğu öne sürülebilir. Siyasal bir parti olarak HÜDA PAR'ı İslamcılık akımı içerisinde konumlandırmak mümkündür. HÜDA PAR, İslamcılık içerisinde nerede veya nereye

yakın duruyor sorusunu net bir şekilde yanıtlamak için Parti'nin Türkiye'deki müesses nizama bakışını dikkate almak gerekmektedir. Nitekim kadın meselesine bakışı da bu pozisyonundan ileri gelmektedir. İslam'da kadının yeri meselesinin modernleşme süreçleriyle beraber ortaya çıkan ve yaklaşık bir buçuk asırlık bir geçmişe sahip olan tartışmalı bir konu olmakla beraber HÜDA PAR'ın kadına bakışının, İslâm'ın kadına bakışıyla örtüştüğü ileri sürülebilir. Bu doğrultuda, HÜDA PAR, kadının toplumsal hayatın farklı alanlarında (siyasi, ekonomik, kültürel vb.) bulunmasından yana söylem düzeyinde bir tutum sergilemiş olmakla beraber toplumsal cinsiyet eşitliğini tasvip etmemiş, kadının erkek karşısında ön plana çıkmasını desteklememiştir. Özellikle çalışma ve eğitim hayatında karma sisteme karşı olan HÜDA PAR açısından aile, hayati öneme sahip olup kadın esasen aile içerisinde anlam kazanmakta, annelik kavramına İslâmî referanslarla kutsiyet atfedilmektedir. Bu çerçevede HÜDA PAR'ın toplumsal cinsiyet eşitliğini olumlamayıp kadını genellikle aile kurumuyula özdeşleştirmesi kadın eksensli oluşumların ve çok sınırlı biçimde bazı muhafazakâr kesimlerin tepkisine neden olmuş, hatta partinin "kadın düşmanı" olduğu bile ileri sürülmüştür. Bu çerçevede HÜDA PAR'ın özellikle kadınlarla ilgili söylemlerinin kamuoyunda tartışmaya yol açmasını sadece Kemalist-Sol-Seküler cenahın tepkileri üzerinden değerlendirmek doğru değildir. Ancak HÜDA PAR'ın kadın politikalarının geniş muhafazakâr parti ve kesimler nezdinde nasıl algılandığını açıkça ortaya koymak son derece güçtür. Bu konuda gerek sağ-muhafazakâr partiler gerekse muhafazakâr taban, HÜDA PAR'ın kadına bakışını doğrudan olumlu ya da olumsuz bir eleştiriye tabi tutmamaktadır. Muhafazakâr kanat içerisinde HÜDA PAR'ın kadın politikalarına tepki göstermeyen parti ve kesimlerin, İslamcılığın içerisindeki geleneksel, karma düzene karşı, laikliğe mesafeli, aile kurumuna önem atfeden bir anlayışı tehdit olarak görmediği öne sürülebilir. Buna karşın, HÜDA PAR'ın kadın politikalarını, isim vermeden, söylem düzeyinde ve dolaylı da olsa tasvip etmeyen muhafazakâr isimlerin ise İslamcılık içerisinde modernizm, laiklik, demokrasi, kadın-erkek eşitliği vb. ilkeleri benimseyen anlayışı temsil ettiği söylenebilir.

Son olarak İslâmî bir çizgide duran HÜDA PAR'ın gerek kurumsal belgeleri gerekse partili yetkili ve temsilcilerin söylemleri incelendiğinde, sürekli tekrara düşüldüğü, yeni söylemlerin geliştirilmediği anlaşılmaktadır. Öte yandan Parti'nin "kadın düşmanı" olduğuna dair somut bir ifadeye rastlanılmamaktadır. Kadın düşmanı olarak nitelendirilemeyecek HÜDA PAR'ın anti-seküler, anti-feminist ve eril yönü görece baskın bir muhafazakâr parti olduğu savunulabilir. HÜDA PAR'ın genelde Müslüman kadınların, özeld Müslüman Kürt kadınlarının desteğini alabilmesinin yolunun daha ılımlı söylemlere yer vermesinden ve geçmişiyile yüzleşmesinden geçtiği öne sürülebilir. Zira kadın konusundaki tartışmaların kaynaklarından birini de Hizbullah örgütü ve bu örgütün faaliyetleri teşkil etmektedir. Aksi hâlde, doküman ve söylem düzeyinde verilen mesajların reel-politik karşılığının olamayacağı ifade edilebilir.

As Examination of the Women's Policies of the Free Cause Party (HÜDA PAR)

Muhittin Işık

Aim

In the historical process, the position and role of women has been the subject of debate from time to time. The fact that the position of women has followed a course of ups and downs over time has a great effect on the emergence of these discussions. In this direction, it has been observed that while women are more of an object in male-dominated traditional societies, women have become a subject with the modernization process. Since masculine discourses are dominant in patriarchal traditional societies, it has not been possible for women to come to the fore as a free individual against men. Religions have often been held responsible for women's disadvantage and subordination to men. Especially in the religions of Christianity and Judaism, there have been frequent references to the violation of women and women's rights. On the other hand, it has been argued that with the spread of Islam, the position of women has improved relatively. In other words, it has been stated that Islam, as a human-centered religion, assigns a relatively humane role to women. However, no consensus has been reached on this issue either. Because with the modernization process, different interpretations of religion have become evident. One of the issues

@ Asst. Prof., Mardin Artuklu University, muhittin.isik.kou@hotmail.com

id <https://orcid.org/0000-0002-8477-4622>

DOI: 10.12658/M0794
insan & toplum, 2026, 16(2), 67-98.
insanvetoplum.org

Received: 06.05.2025
Revised: 03.09.2025
Accepted: 19.11.2025
Online First: 19.01.2026

that is frequently discussed in the modern era is related to the roles and positions of men and women in private and public spheres. Especially in recent years, the problem of women's active participation in the decision-making process and their visibility in all areas of social life has occupied the agenda. In this regard, the efforts of women's organizations and political parties should not be ignored. Political parties, which are among the indispensable elements of democracy, are expected to produce solutions to all kinds of social problems. In this respect, political parties, regardless of whether they stand on the right and left spectrum, need to struggle with the current problems. Recently, one of the issues that political parties have focused on in their programs and discourses is women. Therefore, this study aimed to address the view of women of the Free Cause Party, which has been present in Turkish political life since 2012 and is an opposition party that adopts Islamic and Kurdish identity.

Literature and Method

The limited number of studies examining the approach of political parties operating within the framework of the relationship between religion-ethnicity-politics to women was the main reason for choosing this subject. Although there are academic studies on the representation of women in the political sphere in the literature, there is no research examining the women's policies of the Free Cause Party which has a thirteen-year political history. Therefore, this study claimed to eliminate this deficiency in the literature to a significant extent. In this respect, the policies of the Free Cause Party were examined in depth with the discourse analysis to be made through the institutional documents of the Free Cause Party (party statute, program, election manifestos) and the statements of the party officials.

Finding

In this study, in which the women's policies of the Free Cause Party were evaluated, firstly the establishment process and ideology of the Party were examined and then the women's policies of the Free Cause Party were analyzed through the institutional documents of the Party and discourses of the party officials. The main argument of this study is based on the proposition that the Free Cause Party as an opposition party integrated with Islam and Kurdish identity, approaches the issue of women from an Islamic center. Within the scope of the research, although there were negative perceptions in the public regarding the women's policies of the Free Cause Party which is not based on gender equality which did not coincide with the institutional identity of the Party, it was concluded that the Free Cause Party was not actually against women's participation in the political, economic, social and

cultural fields, but was against the mixed system and did not follow a policy aimed at bringing women to the fore.

Conclusion and Discussion

HÜDA PAR's failure in the elections, its limited base and negative perceptions in the public lead to the shaking of the party's image. Negative public perceptions are mostly due to its relationship with the Hezbollah Community. Although their foundations are based on Hezbollah, these allegations are rejected by party members. The fact that a significant part of the base of HÜDA PAR, which is the representative of Islamic sensitivities and identity in the political field with Islamic discourses, consists of conservative citizens of Kurdish origin, has brought about the representation of Kurdish identity. Although negative views and allegations have been made about women in the final analysis about HÜDA PAR, which is an opposition party that integrates with Kurdish and Islamic identity, it is not possible to claim that the party ignores women. It can be argued that the Party's adoption of an Islamic-centered women's policy, not a secular one, is largely effective in the emergence of negative perceptions about women in the public about HÜDA PAR. HUDA PAR's view of women coincides with Islam's view of women. In this direction, although HÜDA PAR has taken an attitude in favor of the presence of women in different areas of social life (political, economic, cultural, etc.), it has not approved of gender equality and has not supported the prominence of women against men. Family is of vital importance for HÜDA PAR, which is against the mixed system, especially in working and education life, and women gain meaning in the family, and the concept of motherhood is attributed to sanctity with Islamic references. In this context, HÜDA PAR's disapproval of gender inequality and the identification of women with the institution of the family in general caused a reaction from women-oriented formations, and it was even claimed that the party was "misogynistic". Finally, when both the institutional documents of HÜDA PAR, which stands on an Islamic line, and the discourses of party officials and representatives are examined, there is no concrete statement that the party is "misogynistic". It can be argued that HÜDA PAR, which cannot be described as misogynistic, is an anti-secular, anti-feminist and relatively dominant conservative party with a masculine aspect.

Kaynakça

- Acar, H. İ. (2018). Kur'an'a göre kadın ve siyaset. *Turkish Studies*, 13(26), 19-41.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2025, 6 Eylül). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanımız Derya Yanık başkanlığında "kadına yönelik şiddetle mücadelede 2022 yol haritası" konulu basın toplantısı gerçekleştirildi. <https://www.aile.gov.tr/mus/haberler/aile-ve-sosyal-hizmetler-bakanimiz-derya-yanik-baskanliginda-kadina-yonelik-siddetle-mucadelede-2022-yol-haritasi-konulu-basin-toplantisi-gerceklestirildi/> (Erişim tarihi: 04.09.2025).
- Akkaya, N. (1997). İslam hukukunda kadının siyasi hakları. *İslami Araştırmalar*, 10(4), 236-250.
- Aksakal, S. (2003). İslam hukukunda kadının siyasi hakları. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Aktaş, A. (2022). Türkiye Hizbullahı'nın siyasi dönüşümü. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (28), 29-52.
- Altıntaş, H. (2003). Türk siyasi sisteminde siyasi partiler ve kentleşmenin kutuplaşma sürecine etkileri. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, (5), 1-31.
- Ateş, S. (1997). İslâm'ın kadına getirdiği haklar. *İslâmî Araştırmalar*, 10(4), 304-310.
- Avcı, G. R. (2022). İslam'da kadın. *Genç Atabe Dergisi*, (3), 45-48.
- Aydemir, G. (2013). Yerel yönetimlerde kadın ve temsil: İstanbul ilçe belediyeleri örneği. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Bagasi, İ. (2004). *Kendi dilinden Hizbullah ve mücadele tarihinden önemli kesitler*. <https://huseyni-sevdam.tr.gg/Kendi-Dilinden-Hizbullah.htm> (Erişim tarihi: 03.09.2025).
- BBC News Türkçe (2023, 13 Mart). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Yanık: 6284 sayılı Kanunun tartışılmasına açılması dahi kabul edilemez. <https://www.bbc.com/turkce/live/haberler-turkiye-64935625> (Erişim tarihi: 04.09.2025).
- Bilgin, B. (1997). İslam'da ve Türkiye'de kadınlar. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 36(1-2), 29-44.
- Bulut, N. (2001). İslamcı kadınların 'feminist' deneyimleri. *Tezkire*, 10(19), 94-104.
- Cumhuriyet Halk Partisi. (2025, 25 Şubat). "Aylin Nazlıka'dan HÜDA PAR'a tepki: Evlilik için izin almayan kadınlar, boşanmak için de izin almayacak!" <https://chp.org.tr/haberler/aylin-nazliakadan-huda-para-tepki-evlilik-cin-zin-almayan-kadınlar-bosanmak-cin-de-zin-almayacak> (Erişim tarihi: 27.02.2025).
- Cumhuriyet. (2023, 18 Mayıs). "AKP'nin ittifak ortağı HÜDA PAR, 'kadınların nasıl sahiplendirileceğini' açıkladı." <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/akpnin-ittifak-ortagi-huda-par-kadınların-nasil-sahiplendirilecegini-acikladi-2082598> (Erişim tarihi: 27.02.2025).
- Çadır, M. (2011). Kadının siyasi yaşama katılımında siyasi parti kadın kollarının rolü (TBMM'de grubu bulunan siyasi partiler bağlamında Ankara ili örneği). [Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi]. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. <https://www.aile.gov.tr/media/2524/mustafacadir.pdf>
- Çakır, R. (2004). Hizbullah nihayet sessizliğini bozdu. <http://rusencakir.com/Hizbullah-nihayet-sessizligini-bozdu/304> (Erişim tarihi: 04.09.2025).
- Çakır, R. (2011). *Derin Hizbullah: İslamcı şiddetin geleceği*. Metis Yayınları.
- Çelebi, M. B. & Gezici, H. S. (2022). Siyasi parti çeşitleri üzerine bir inceleme. *İktisadi ve İdari Yaklaşımlar Dergisi*, 4(1), 17-34.
- Çınar'ın Sesi. (6 ,2012 Aralık). *Said Şahin Habertürk'te Türkiye'nin Nabzı'nda soruları cevapladı* [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=pkluXGjH8X4> (Erişim tarihi: 01.03.2025).
- Çiçek, C. (2020). İslam-referanslı Kürt siyasetlerinin inşası ve dönüşümü. *Kürt Araştırmaları Dergisi*, (3), 34-69.

- Çubukçu, İ. A. (1976). İslam'da kadın hakları. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XXI, 37-43.
- Dekak, M. (2021, 28 Haziran). "HÜDA PAR Genel Başkanı Yapıcıoğlu: HDP'nin kapatılmasına karşıyız". RÜDAW. <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/280620219> (Erişim tarihi: 25.02.2025).
- Demokrasi ve Atılım Partisi (2023). Kadın eylem planı konuşma metni. <https://cdn-deva.devapartisi.org/660/Alı-Babacan-Kad%C4%B1n-Eylem-Plan%C4%B1-Konu%C5%9Fma-Metni.pdf> (Erişim tarihi: 04.09.2025).
- Dengiz, R. (2024, 22 Aralık). *Konca Kuris: Türkiye Hizbullah'ı tekstil işiyle uğraşan bir kadını neden kaçırdı?* Euro News. <https://tr.euronews.com/2024/12/22/konca-kuris-turkiye-hizbullahi-tekstil-isiyle-ugrasan-bir-kadini-neden-kacirdi> (Erişim tarihi: 04.09.2025).
- Doğruhaber (2012a, 18 Ocak). Hizbullah Cemaati'nin manifestosu yayımlandı! <https://dogruhaber.com.tr/hizbullah-cemaatinin-manifestosu-yayinlandi> (Erişim tarihi: 05.09.2025).
- Doğruhaber. (2012b, 28 Aralık). *Sorularla HÜDA PAR*. <https://dogruhaber.com.tr/haber/63757-sorularla-huda-par> (Erişim tarihi: 28.03.2025).
- Doğruhaber. (2025, 24 Şubat). *HÜDA PAR "Son Kale Aile" paneli düzenledi: Aile hakemliği mekanizması hayata geçirilmeli!* <https://dogruhaber.com.tr/haber/1402964-huda-par-son-kale-aile-paneli-duzenledi-aile-hakemligi-mekanizmasi-hayata-gecirilmeli> (Erişim tarihi: 27.02.2025).
- Elitsoy, Z. A. (2014). Silahlı terör örgütünden legal siyasi partiye Hizbullah'ın Hüda-Par'a dönüşüm süreci. *Birikim*, (301), 48-54.
- Erçevik, E. H. (2021). İslam ve kadın. *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Genç Atabe Dergisi*, (2), 7-12.
- Esen, E. (2012, 17 Aralık). *'Hizbullah'ın parti kurması' ne anlama geliyor?* BBC Türkçe. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2012/12/121217_huda_party_turkey (Erişim tarihi: 25.02.2025).
- Eser, E. (t.y.). İslam'da kadın ve kadın hakları. <https://www2.diyaret.gov.tr/DinHizmetleriGenelMudurlugu/VaazProjeleri/%C4%B0islam%da%20Kad%C4%B1n%20ve%20Haklar%C4%B1.pdf> (Erişim tarihi: 02.03.2025).
- Evrensel Gazetesi. (2023a). Özlem Zengin'den AKP'lilere 6284 çağrısı: Aramızda konuştuğumuz şeyi dahi sesli dile getirin. <https://www.evrensel.net/haber/489623/ozlem-zenginden-akplilere-6284-cagrisi-aramizda-konustugumuz-seyi-daha-sesli-dile-getirin> (Erişim tarihi: 05.09.2025).
- Evrensel Gazetesi. (2023b, 25 Mayıs). *HÜDA PAR kadınların çalışma yaşamını hedef almayı sürdürdü*. <https://www.evrensel.net/haber/490830/huda-par-kadinlarin-calisma-yasamini-hedef-almayi-surdurdu> (Erişim tarihi: 27.02.2025).
- Göktürk, G. (2016). Siyasal partilerin doğuşu: Tarihsel ve toplumsal kökenleri. *Sosyoloji Konferansları*, No: 54 (2016-2), 245-273. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/267919>
- Göle, N. (2011). *Modern mahrem*. Metis Yayınları.
- Görgülü, Ü. (2005). İslam hukukunun kadının siyasal haklarına bakışı. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Görgülü, Ü. (2020). İslam penceresinden kadın. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Gün, F. (2024). İslâm'da kadın sorunsalına kelâmi bir bakış. *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 23 (Haziran 2024), 103-123.
- Halk TV. (2025, 26 Şubat). HÜDA PAR'lı Faruk Dinç'ten bir skandal açıklama daha: Kadınların eğitim hakkını alan bu zihniyettir! [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=05L5IaYcAM0> (Erişim tarihi: 27.02.2025).
- Hür Dava Partisi (2013). *Parti tüzüğü*. <https://files.hudapar.org/media/StatikIcerikGorselleri/Yayinlar/Pdf-Dosyalar/tuzuk.pdf> (Erişim tarihi: 14.10.2024).

- Hür Dava Partisi (2018). *HÜDA PAR 2018 seçim beyannamesi*. https://static.bianet.org/system/uploads/1/files/attachments/000/002/160/original/H%C3%9CDA_PAR.pdf?1529568811 (Erişim tarihi: 28.02.2025).
- Hür Dava Partisi (2021). *Parti programı*. <https://files.hudapar.org/media/StatikIcerikGorselleri/Yayinlar/PdfDosyaları/turkce.pdf> (Erişim tarihi: 28.02.2025).
- Hür Dava Partisi (2023a). *2023 seçim vizyon belgesi*. <https://hudapar.org/yayin-detay/4660qva3tcdtj0vvbj-r5ac2n5t-2023Se%C3%A7imVizyonBelgesi> (Erişim tarihi: 16.09.2023).
- Hür Dava Partisi (2023b, 20 Mayıs). Önceki dönem İstanbul il kadın kolları başkanımız Münevver Aktaş'tan önemli açıklamalar: Hüda Par kadının çalışmasına karşı değil. Facebook. <https://www.facebook.com/HurDavaPartisi/videos/%C3%B6nceki-d%C3%B6nem-istanbul-il-kad%C4%B1n-kollar%C4%B1-ba-C5%9Fkan%C4%B1m%C4%B1z-m%C3%BCnevver-akta%C5%9Ftan-%C3%B6nemli-a-%C3%A7-C4%B1kl/2532780676880614/> (Erişim tarihi: 27.02.2025).
- Hür Dava Partisi (2024a). *2024 yerel seçim beyannamesi*. <https://files.hudapar.org/media/H%C3%9CDA%20PAR%202024%20SE%C3%87%C4%B0M%20BEYANNAMES%C4%B0.pdf> (Erişim tarihi: 25.03.2025).
- Hür Dava Partisi (2024b, 16 Ağustos). Sosyal ilişkiler bakanımızdan 'kadın cinayetleri' ile ilgili değerlendirme. <https://hudapar.org/haberler/sosyal-isler-baskan%C4%B1m%C4%B1zdan-kad%C4%B1n-cinayetleri-ile-ilgili-degerlendirme> (Erişim tarihi: 13.03.2025).
- Hür Dava Partisi (2025a, 16 Şubat). *Kürt meselesine insani çözüm çalıştay sonuç bildirgesi*. <https://hudapar.org/calistay> (Erişim tarihi: 14.03.2025).
- Hür Dava Partisi (2025b, 24 Nisan). *Ailenin Korunması ve Sapıklığın Suç Sayılması İçin Kanun Teklifimiz*. <https://hudapar.org/haberler/ailenin-korunmas%C4%B1-ve-sapk%C4%B1nl%C4%B1g%C4%B1n-suc-say%C4%B1lmas%C4%B1-icin-kanun-teklifimiz> (Erişim tarihi: 25.04.2025).
- Hürseda Haber (2012, 23 Aralık). *Hüda-Par'da 45 kurucu üyenin 8'i bayan*. <https://hurseda.net/gundem/66409-huda-par-da-45-kurucu-uyenin-8-i-bayan.html> (Erişim tarihi: 28.03.2025).
- Independent Türkçe. (2023, 20 Mayıs). HÜDA PAR Genel Başkanı Yapıcıoğlu'ndan "kadınların sahiplenmesi" açıklaması: O cümlede bir yanlışlık yok ama bir çarpıtma var. <https://www.indyturk.com/node/633191/siyaset/h%C3%BCda-par-genel-ba%C5%9Fkan%C4%B1-yap%C4%B1c%C4%B1o%C4%9Fudan-kad%C4%B1nlar%C4%B1n-sahiplenilmesi-a%C3%A7%C4%B1klamas%C4%B1-o> (Erişim tarihi: 27.02.2025).
- İşık, M. (2024a). Yeniden Refah Partisi'nin kurumsal belgelerinde ve partili yetkililerin açıklamalarında kadına bakış. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(30), 214-231. <https://doi.org/10.47129/bartiniibf.1538448>
- İşık, M. (2024b). Kürt muhalefet partisi olarak Hür Dava Partisi'nin (HÜDA PAR) Kürt meselesine yaklaşımı. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(28), 1098-1124.
- KADEM (2021, 21 Mart). *Basın açıklaması: İstanbul Sözleşmesi'nin feshi*. <https://kadem.org.tr/istanbul-sozlesmesinin-feshi/> (Erişim tarihi: 04.09.2025).
- Kadın Partisi (2023, 28 Mart). *Hüda Par ve Yeniden Refah Partisi için suç duyurusu*. <https://www.kadinpartisi.org.tr/huda-par-yeniden-refah-partisi-icin-suc-duyurusu> (Erişim tarihi: 27.02.2025).
- Kandiyoti, D. (2015). *Cariyeler, bacılar, yurttaşlar*. Metis Yayınları.
- Kaplan, Y. (2015, 2 Ocak). *Bölge'nin "emniyet sübabı", PKK'yı bitirecek yegâne aktör: HÜDAPAR*. Yeni Şafak. <https://www.yenisafak.com/yazarlar/yusuf-kaplan/bolgeunin-emniyet-subabi-pkkuyi-bitirecek-yegane-aktor-hudapar-2006938> (Erişim tarihi: 09.04.2025).
- Karadaş, Y. (2023, 31 Ocak). *Erdogan'in Hüda Par ile ittifak arayışı ne anlama geliyor?* Evrensel. <https://www.evrensel.net/yazi/92402/erdoganin-huda-par-ile-ittifak-arayisi-ne-anlama-geliyor> (Erişim tarihi: 25.02.2025).

- Karakaya, H. (2017). Türkiye’de ulusalcılık, İslamcılık ve modernizm açısından kadın. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2), 155-166.
- Karaman, H., Özek, A., Dönmez, İ. K., Çağrıncı, M., Gümüş, S. & Turgut, A. (2018). (el-Necm 53:39-41). *Kur’ân-ı Kerim ve açıklamalı meâli*. (1. Baskı). Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Karaman, H., Özek, A., Dönmez, İ. K., Çağrıncı, M., Gümüş, S. & Turgut, A. (2018). (el-Cum’a 62:10). *Kur’ân-ı Kerim ve açıklamalı meâli*. (1. Baskı). Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Kazıcı, Z. (2020). İslâm’da kadın: (Bir mukayese). *İlahiyat Akademi Dergisi*, (11), 57-82.
- Koç, Y. & Palabıyık, Â. (2016). Türk siyasal yaşamında İslami Kürt bir muhalefet partisi: Hür Dava Partisi örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(47), 504-528.
- Kurt, M. (2015). *Din, şiddet ve aidiyet: Türkiye’de Hizbullah*. İletişim Yayınları.
- NTV. (2012, 7 Aralık). Mustazaflar Derneği parti kuruyor. <https://www.ntv.com.tr/turkiye/mustazaflar-dernegi-parti-kuruyor,ObIETcclhU6qcgA3WPsFwA> (Erişim tarihi: 11.04.2025).
- Özek, A. (2014). *Kur’ân’da kadın ve kadın hakları. Kur’ân ve sünnete göre temel insan hakları tartışmalı ilmi toplandı*. https://isamveri.org/pdfdrng/D233546/2014/2014_OZEKA.pdf
- Rûdaw. (2023, 13 Nisan). HÜDA-PAR kadın kolları başkanı: Şeriat getirmek değil, siyaset yapmak istiyoruz. <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/turkey/1304202315> (Erişim tarihi: 26.02.2025).
- Sayıd, S. (2002). Çoğulculuk ve sivil toplum demokrasi ve İslamcılık (Çev. N. Bulut Tuğsuz). *Tezkire*, 11(24), 86-95.
- T24. (2023, 1 Haziran). “Odalarının bulunduğu katta kadın çalışan istemeyen HÜDA PAR’lıların talebi kabul görmedi”. https://t24.com.tr/haber/odalarinin-bulundugu-katta-kadin-calisan-istemeyen-huda-par-lilarin-talebi-kabul-gormedi,1113178#google_vignette (Erişim tarihi: 27.02.2025).
- Taslaman, C. & Taslaman, F. (2019). İslam ve kadın. İstanbul Yayınevi.
- Tayız, K. (2012, 11 Aralık). *Hamas’la görüşen Hüda-Par, yerel seçime gireceği yerleri anketle saptıyor*. Taraf Gazetesi. <https://t24.com.tr/haber/hamasla-gorusen-huda-par-yerel-secime-girecegi-yerleri-anketle-saptiyor,219439> (Erişim tarihi: 09.04.2025).
- TELE 1 (2023, 24 Mayıs). Gelecek Partisi Ankara kadın kolları başkanından HÜDA PAR’a “kadınları sahiplenmeyeceğiz” tepkisi! [Video]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=hLAgTPxVCuk> (Erişim tarihi: 04.09.2025).
- Türk, P. (2010). Kadın ve siyaset ilişkisi üzerine sosyolojik bir araştırma: Bursa’da AKP ve CHP kadın kolları. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu. (2023, 17 Nisan). HÜDA PAR’ın vaatlerine tepki büyük: Kapatılma nedeni. <https://www.tkdf.org.tr/bizden-haberler/huda-parin-vaatlerine-tepki-buyuk-kapatilma-nedeni> (Erişim tarihi: 13.03.2025).
- Uslu, E. (2007). From local Hizbollah to global terror: Millitant Islam in Turkey. *Middle East Policy*, XIV(1), 124-141.
- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı. (2025). Siyasi parti genel bilgileri. <https://www.yargitaycb.gov.tr/kategori/38/siyasi-parti-genel-bilgileri> (Erişim tarihi: 25.02.2025).
- Yaşaroğlu, T. (2015). Transformation of Kurdish Islamists: The case of Free-Cause Party of Turkey. [Unpublished Master’s Thesis]. Şehir University.
- Yüksek Seçim Kurulu. (2024). Seçim istatistikleri. <https://www.ysk.gov.tr/tr/secim-i-CC%87statistikleri/78318> (Erişim tarihi: 25.02.2025).